



EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 20.4.2004
KOM(2004) 274 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

**Rakennemuutosten myötäily:
laajentuneen Euroopan teollisuuspolitiikka**

TIIVISTELMÄ

Tiedonanto: Rakennemuutosten myötäily: laajentuneen Euroopan unionin teollisuuspolitiikka

Teollisuudella on jatkossakin ensisijainen merkitys Euroopan vauraudelle. Teollisuus on kuitenkin haasteiden edessä, ja on olemassa huoli siitä, että unionissa voi alkaa deindustrialisaatio.

Tämä tiedonanto on jatkoa joulukuussa 2002 hyväksytylle tiedonannolle ”Teollisuuspolitiikka laajentuneessa unionissa”, jossa asetettiin peruseriaatteen unionin teollisuuspolitiikalle, ja marraskuussa 2003 hyväksytylle tiedonannolle ”Eräitä Euroopan kilpailukykyyn avainkysymyksiä – tavoitteena kokonaisvaltainen lähestymistapa”, joka antoi sysäyksen deindustrialisaatio-ongelman tutkimiselle. Asiaa ryhdyttiin tutkimaan Eurooppa-neuvoston pyynnöstä eri puolilta kantautuneiden huolenilmausten vuoksi.

Komission suorittamassa analyysissä ei saatu näyttöä deindustrialisaation yleistymisestä. Sen sijaan Euroopan teollisuus on sellaisen rakennemuutosprosessin edessä, joka on yleisesti hyödyllinen ja johon on kannustettava erityisesti osaamisen muodostumista ja käyttöä edistävän politiikan avulla. Tältä kannalta Euroopan riittämätön suorituskyky tuottavuudessa, tutkimuksessa ja innovoinnissa on huolestuttava. Tätä tukee se seikka, että teollisuustoiminnan siirtäminen muualle ei enää näytä rajoittuvan ainoastaan voimakkaasti työvoimavaltaisille perinteisille aloille, vaan se on nähtävissä Euroopan teollisuuden perinteisesti vahvoilla välisektoreilla ja jopa eräillä korkean teknologian aloilla, joilla esiintyy kimmokkeita siirtää tiettyä tutkimustoimintaa muualle, tai palveluissa. Intia ja Kiina hyötyvät suuresti näistä liikkeistä. Talouden kansainvälistyminen tarjoaa kuitenkin tilaisuuksia Euroopan teollisuudelle edellyttäen, että teollisuuspolitiikka tukee tarvittavaa kehitystä.

Tässä mielessä tuleva laajentuminen tarjoaa eurooppalaisille yrityksille merkittäviä tilaisuuksia paitsi sisämarkkinoiden laajentuessa myös mahdollisuutena järjestää arvoketjut uudelleen koko maanosan laajuisesti ja päästä osalliseksi uusien jäsenvaltioiden kilpailuvalteista. Uusien jäsenvaltioiden suhteellisen alhaisista työvoimakustannuksista saama etu on kuitenkin ohimenevää. Siirtyminen osaamistalouteen on ratkaisevaa, jolloin on toteutettava jossain määrin varovaista sääntelyä, jotta näiden maiden teollisuuden kilpailukykyä ei rasi kohtuuttomasti.

Edellä todetun perusteella komissio ryhtyy harjoittamaan rakennemuutosprosessia myötäilevää teollisuuspolitiikkaa. Siihen kuuluu kolmenlaisia toimia.

Ensinnä Euroopan unionin on jatkettava ponnistelujaan lainsäädännön parantamiseksi ja luotava näin teollisuudelle suotuisa sääntelykehys. Komission kokonaisvaltaisessa ehdotusten ja aloitteiden vaikutustenarviointimenettelyssä, joka kattaa kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta, on syvennettävä kilpailukykyulottuvuuden arviointia. Samalla on pyrittävä ymmärtämään paremmin sääntelyn kerrannaisvaikutuksia, esimerkiksi yksittäisillä aloilla. Työ ei saa rajoittua komissioon, vaan siihen on ryhdyttävä myös muissa yhteisön toimielimissä ja jäsenvaltioissa.

Toiseksi on hyödynnettävä paremmin niiden yhteisön eri politiikan alojen välisiä synergioita, joilla on vaikutusta teollisuuden kilpailukykyyn. Tiedonannossa yksilöidään eräitä yksittäisiä aloitteita viideltä eri alalta, joilla synergioita voidaan parantaa ja joilla Euroopan

teollisuuskapasiteettia voidaan tukea rakennemurroksissa. Erityisesti innovaatio-, tutkimus-, koulutus- ja kilpailupolitiikalla on ratkaiseva merkitys osaamisen kannalta. Markkinoiden toimivuutta voidaan vielä parantaa joko korjaamalla sisämarkkinoiden puutteita tai poistamalla eräitä veroesteitä yritystoiminnan hyväksi. Koheesipolitiikan ohella alue- ja työllisyyspolitiikan avulla voidaan myös aktiivisesti vaikuttaa teollisen muutosprosessin myötäilyyn edistämällä osaamisen kehittämistä ja levittämistä. Kestävällä kehityksellä on niin ikään myönteinen merkitys teollisuuden kilpailukyvyille etenkin kestävän tuotannon kehittämisen kautta. Teollisuuspolitiikan kansainvälistä ulottuvuutta on vielä kehitettävä, esimerkiksi parantamalla yhteisön yritysten pääsyä kolmansien maiden markkinoille ja viemällä unionin sisämarkkinoilla menestyksekkäästi kehitettyjä sääntelymalleja muualle maailmaan.

Kolmanneksi unionin on jatkettava teollisuuspolitiikan alakohtaisen ulottuvuuden kehittämistä. Toisin sanoen on analysoitava käytettävien horisontaalisten välineiden alakohtaista tehokkuutta niiden aiheellisuuden arvioimiseksi ja ehdotettava tarvittaessa sopivia mukautuksia. Tiedonannossa todetaan viime kuukausina tehdyt sektorikohtaiset aloitteet ja kerrotaan useista auto- ja konepajasektorin uusista aloitteista.

Euroopan kilpailukyky riippuu suurelta osin teollisuudesta. Yhteisön toimielinten ja jäsenvaltioiden on kuitenkin osaltaan luotava yrityksille suotuisa ympäristö. Ilmoitettujen toimien olisi yhdessä autettava Euroopan teollisuutta, etenkin uusissa jäsenvaltioissa, selviytymään menestyksellä teollisten murrosten haasteesta ja edistettävä Euroopan unionin Eurooppa-neuvoston kokouksessa Lissabonissa neljä vuotta sitten itselleen asettaman tavoitteen toteutumista.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	5
2.	EUROOPAN TEOLLISUUS DEINDUSTRIALISAATION EDESSÄ: DIAGNOOSI ..	6
2.1.	Resurssien suuntaamista uudelleen palveluihin ei pidä sekoittaa deindustrialisaatioon... ..	6
2.2.	... Mutta huolestuttavia merkkejä on nähtävissä	8
2.2.1.	Tuottavuuden kasvussa tapahtuneet suunnanmuutokset ja niiden syyt	8
2.2.2.	Kansainvälisen kilpailukyvyyn horjuvuus	12
2.3.	Euroopan unioni muutosten edessä	15
3.	LAAJENTUMISEN TARJOAMAT TILAISUUDET	17
3.1.	Uusien jäsenvaltioiden ilmeinen vetovoima	17
3.2.	Tilaisuuksien hyödyntäminen edellyttää sääntelyltä varmuutta ja vakautta	18
4.	RAKENNEMUUTOSPROSESSIA TUKEVIA VÄLINEITÄ	19
4.1.	Teollisuudelle suotuisa sääntelykehys	20
4.1.1.	Lainsäädännön parantaminen	20
4.1.2.	Jokaisen kannettava vastuunsa	24
4.2.	Eri politiikan alojen välisen synergian optimointi	24
4.2.1.	Osaamisen saattaminen yritysten käyttöön	26
4.2.2.	Markkinoiden toimivuuden parantaminen	30
4.2.3.	Koheesiopolitiikan asettaminen teollisten ja rakennemuutosten käyttöön	32
4.2.4.	Kestävän kehityksen ja kilpailukyvyyn parempi yhteensovittaminen	34
4.2.5.	Yhteisön yritysten kansainvälisen kehityksen edistäminen	35
4.3.	Alakohtaisesti jäsennellyn teollisuuspolitiikan soveltaminen	37
5.	PÄÄTELMÄ: ON TOIMITTAVA KILPAILUKYKYISEN EUROOPPALAISEN TEOLLISUUDEN PUOLESTA	39
	LIITE	41

KOMISSIION TIEDONANTO

Rakennemuutosten myötäily: laajentuneen Euroopan teollisuuspolitiikka

1. JOHDANTO

Teollisuudella on eittämätön merkitys Euroopan vauraudelle: Euroopan talous riippuu jatkossakin sen teollisuuden dynaamisuudesta ja liittyy entistä tiiviimmin palveluihin, joiden kehittymiseen se vaikuttaa. Yhteisön teollisuuden kirjaamat tulokset ovatkin rohkaisevia, ja sen edistysaskeleet ympäristöasioissa tai tietyillä tekniikan aloilla tunnustetaan. Teollisuus on nyt kuitenkin tärkeiden sisäisten (yhä nopeutuva tekninen kehitys, ammattitaidon ja tarpeiden epäsuhte), ulkoisten (yhteiskunnan odotukset kuluttajansuoja-, ympäristö- tai terveysasioissa) ja kansainvälistenkin haasteiden edessä (uusien maailmanluokan kilpailijoiden esiinmarssi).

Tässä yhteydessä kuulee yhä enemmän huolestuttavia uhka-ääniä, että haasteisiin vastataan siirtämällä suuri osa teollisuustuotannosta maihin, joille on luonteenomaista alemmat kustannukset ja väljemmät säännökset. ”Deindustrialisaation”¹ ajatus ilmentää pelkoa siitä, että yhteisön teollisuuden on yhä vaikeampi vastata ylipääsemättömään ja toisinaan epälojaaliin kilpailuun. Useita hallituksia askarruttaa lisäksi se, miten liiallinen sääntely saattaa vaikuttaa deindustrialisaatioon. Euroopan unionin on oltava valppaana näiden huolenaiheiden suhteen, arvioida, ovatko ne perusteltuja ja vastata niihin tarvittaessa poliittisin toimenpitein.

Tämän tiedonannon pääasiallisena tavoitteena on analysoida yhteisön teollisuuden kilpailukykyä ja arvioida deindustrialisaatoriskin olemassaoloa ja laajuutta. Deindustrialisaation käsite pitää sisällään useita eri ilmiöitä, joista jotkut ovat muita hälyttävämpiä, jolloin monipuolinen analyysi on välttämätön. Tiedonannossa ehdotetaan myös konkreettisia ratkaisuja, jotta yhteisön teollisuus kokisi Euroopan suotuisana ympäristönä toiminnalleen ja kehitykselleen. Näissä optimiolosuhteissa teollisuus voisi toimia sekä vaurauden luojana että yhteiskunnallisen vastuun kantajana. Se voisi näin vaikuttaa suuresti Lissabonin Eurooppa-neuvoston unionille asettamiin tavoitteisiin kilpailukykyyn ja kasvun lisäämiseksi.

Deindustrialisaatio ei ole väistämätön kehityssuuntavaan kaikkien yhteisin ponnistuksin voidaan luoda otollinen ilmapiiri. Tässä tiedonannossa pyritään esittämään komission vastaus haasteeseen.

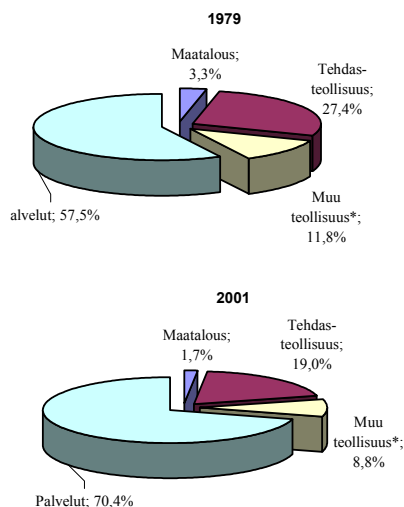
¹ Tämä huoli ilmeni varsinkin Saksan liittokanslerin Gerhard Schröderin, Ranskan presidentin Jacques Chiracin ja Yhdistyneen kuningaskunnan pääministerin Tony Blairin yhdessä komission puheenjohtajalle Romano Prodlle helmikuussa ja syyskuussa 2003 osoittamasta kirjeenvaihdosta, ja Brysselissä lokakuussa 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota ehdottamaan ratkaisuja deindustrialisaation ennakkoimiseksi.

2. EUROOPAN TEOLLISUUS DEINDUSTRIALISAATION EDESSÄ: DIAGNOOSI

2.1. Resurssien suuntaamista uudelleen palveluihin ei pidä sekoittaa deindustrialisaatioon...

Se, että teollisuuden osuus taloudesta laskee, on ymmärrettävä pitkän ajan rakennemuutokseksi. Se vastaa 1950-luvun lopulta lähtien kehittyneissä maissa – Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa – jatkunutta suuntausta kohdistaa resursseja uudelleen palveluihin (liitteessä oleva taulukko 1). Tehdasteollisuuden osuus kokonaistyöllisyydestä ja kokonaislisäarvosta on pienentynyt, kun taas palvelujen osuus on säännönmukaisesti kasvanut (kaavio 1).

Kaavio 1: Lisäarvon jakautuminen sektoreittain EU:ssa (15)



* Muu teollisuus: kaivostoiminta ja louhinta, sähkö, kaasu, vesi, rakennustoiminta.
Lähde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Tämän kehityksen päämoottoreita on ollut teollisuuden tuottavuuden nopeampi kasvu palveluihin verrattuna (liitteessä oleva taulukko 2). Sen seurauksena teollisuudesta on siirtynyt jatkuvasti työpaikkoja palveluihin. Vaikka useimmat teollisuudenalat ovat kirjanneet työpaikkojen menetyksiä, niiden lisäarvo ja työn tuottavuus ovat samanaikaisesti kasvaneet. Näin on tapahtunut esimerkiksi kemian alalla, ilmailu- ja avaruussektorilla, televiestintälaitteiden valmistuksessa, mutta myös monilla muilla aloilla (liitteessä oleva taulukko 3). Mainittu kehitys on omiaan aiheuttamaan sopeutumisvaikeuksia, mutta sitä ei voida kuitenkaan pitää uhkana. Kyse on pikemmin taloussuuntauksen normaalista seurauksesta ja näin ollen kehityksestä, jota on syytä helpottaa ja

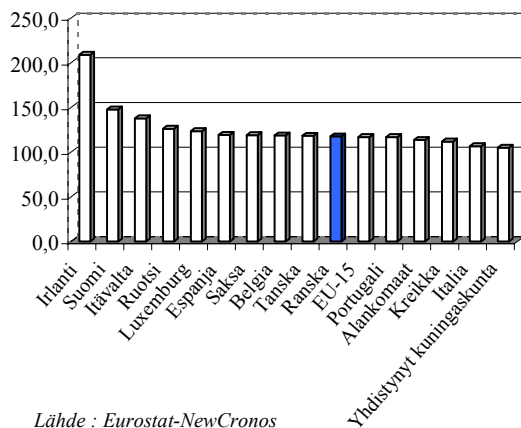
edistää. Tuotantoresurssien uudelleenkohdistaminen muutosten edessä on väistämätöntä kilpailukyvyn ja kestäväen kasvun ylläpitämiseksi. Muutoksiin on lukuisia syitä: kansainvälinen kauppa², muutokset luonnonvarojen saatavuudessa ja tekniikan kehitys.

Teollinen muutosprosessi³ on sinänsä hyödyksi, jos se ennakoidaan ja yksilöidään oikein ja sitä myötäillään oikealla tavalla. Sitä ei saa sekoittaa absoluuttiseen deindustrialisaatioon. Jälkimmäinen ilmiö on paljon huolestuttavampi, sillä se tarkoittaa teollisuuden absoluuttista taantumista, jolle on ominaista työpaikkojen, tuotannon ja tuottavuuden kasvun samanaikainen supistuminen, mitä kauppavaje pahentaa. Tällainen kehitys on määritelmänsä mukaisesti varmuudella havaittavissa vain pitkällä aikavälillä. Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida päätellä, että ilmiö esiintyisi EU:ssa. Joillakin aloilla on tosin kirjattu työpaikkojen ja tuotannon samanaikaista jatkuvaa vähenemistä melko pitkällä ajalla (liitteessä

² Rakennemuutosprosessi liittyy myös maailmanlaajuistumisilmiöön, minkä on määrä näkyä tutkimuksesta, joka koskee Euroopan teollisuuden sopeutumista kansainväliseen työnjakoon ja jonka tulokset ovat odotettavissa kesällä 2004.

³ Se määritellään toisinaan suhteelliseksi deindustrialisaatioksi.

**Kaavio 2: Teollisuustuotannon kehitys
Euroopan unionissa 1995-2000**
(teollisuustuotantoindeksi, vuoden 1995 perusindeksi 100)



Lähde : Eurostat-NewCronos

oleva taulukko 4). Aloja on viisi 23:sta⁴, ja niiden kehitys heijastaa ennen kaikkea EU:n suhteellisen kilpailuedun muuttumista kansainvälisessä vertailussa ja saman teollisuuden alan sisällä tapahtuvia muutoksia. Näiden alojen osuus teollisuuden lisäarvosta on pienentynyt vuoden 1979 12,3 prosentista 7,3 prosenttiin vuonna 2001. Heikosta tuottavuudesta kärsivien työpaikkojen menetys vähemmän kehittyneisiin maihin, joissa työn kustannukset ovat alhaisemmat, sekä energiamarkkinoiden tai vertailuetujen kehityksestä johtuvat muutokset keskittyvät määrättyille alueille ja aloille. Tuotannon suunnan muuttaminen on vaikeasti

hallittavissa, ja siihen tarvitaan henkisen pääoman muuntamista sopivalla tavalla. Samanaikaisesti teollisuuden muutoksista saatavat hyödyt ovat epätarkkoja. Mainittu kehitys on kuitenkin rinnastettavissa tilanteeseen, jossa teollisuustuotanto on kasvanut, ja se kuvastuu Euroopan unionin ja sen kaikkien jäsenvaltioiden vaurauden lisääntymisenä. Tästä osoituksena on viimeisten vuosien kehitys (kaavio 2, liitteessä oleva graafinen esitys 5).

Palvelujen ja teollisuuden tiiviimpi limittyminen muuttaa varsinaisen teollisen toiminnan rajoja, mikä korostaa tehdasteollisuuden merkityksen ilmeistä vähenemistä. Tehdasteollisuudelle on ollut selvästi luonteenomaista ulkoistaminen, jolloin ulkoisilla toimeksisaajilla teetetään yhä suurempi osuus aikaisemmin sisäisesti suoritetuista palvelutoimista (kuljetus-, logistiikka-, informatiikkatoiminnot jne.). Tämän muutoksen myötä teollisuus on pystynyt keskittymään perustoimialaansa. Tämä todettiin yritysten piirissä suoritetussa kyselytutkimuksessa. Yli kaksi kolmasosaa tutkituista ranskalaisista yrityksistä turvautuu nykyisin ulkoistamiseen⁵. Vastaavasti teollisuustuotteiden tarjonta sisältää yhä enemmän myynnin jälkeisiä ja ylläpitopalveluja, mikä korostaa teollisuuden ja palvelujen keskinäistä riippuvuussuhdetta. Tietokoneen tai matkapuhelimen myynnissä on mukana merkittävä aineeton osatekijä (tehokas markkinointi, kaupallinen palvelu jne.). Tämä suuntaus näkyy myös perinteisemmissä tuotteissa, kuten rauta- ja terästuotteissa. Tuotteisiin liitetyn palvelun avulla eurooppalaiset tuottajat voivat lisätä niiden laatusisältöä, josta saattaa olla ratkaisevaa etua kilpailun kiihtyessä ja joka voi parantaa kilpailukykyä. Näin pystytään tarkentamaan pelkän tilastotiedon pohjalta vedettyjä johtopäätöksiä.

Tehdasteollisuuden kilpailukyky on siis ratkaiseva muille talouden aloille niiden vetovaikutusten vuoksi, joita teollisuus saa aikaan muilla toimialoilla, kuten yrityspalveluissa.

⁴ Tämä perustuu toimialaluokituksen NACE rev3 kaksinumeroitasoon ottamatta huomioon kaivostointia ja louhintaa, kuljetustoimintaa tai sähkö- ja vesihuoltoa. Kyseessä ovat seuraavat alat: tekstiilit; vaatetus; nahka ja jalkineet; laivojen ja veneiden rakennus ja korjaus; kivennäisöljyjen jalostus, kooksi ja ydinpolttoaine.

⁵ Ernst & Youngin toteuttama barometri *Outsourcing 2002*, joka perustuu 220 yrityksen toimitusjohtajilta sekä hallinto- ja talousjohtajilta saatuihin tietoihin.

2.2. ... Mutta huolestuttavia merkkejä on nähtävissä

Pitkän ajan suuntaukset eivät tällä hetkellä vahvista deindustrialisaatiota, mutta mistä sitten lukuisat huolenilmaisut saavat alkunsa? Tietyt suuntaukset ovat kieltämättä huolestuttavia.

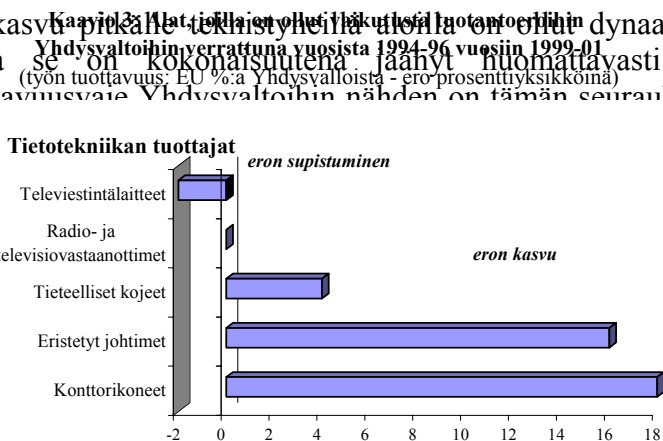
2.2.1. Tuottavuuden kasvussa tapahtuneet suunnanmuutokset ja niiden syyt

Vuodesta 1995 lähtien EU:n teollisuudessa työn tuottavuuden kasvussa on havaittavissa selvä suunnanmuutos (liitteessä oleva taulukko 2). Aikaisemmin tuottavuuden kasvu oli talouskasvun ja rakennemuutosten moottori. Tuottavuuden kasvu on edelleen olennainen tekijä teollisuuden kilpailukykyyn varmistamisessa, ja sen avulla pidetään huolta resurssien mahdollisimman tehokkaasta jakamisesta ja työpaikkojen syntymisestä koko taloudessa.

Työn tuottavuuden kasvun hidastuminen ei ole näkyvissä kaikissa teollisuusmaissa, oli kyse Euroopan unionista tai muista maista. Yhdysvallat ja jotkut jäsenvaltiot (Suomi, Irlanti ja Ruotsi) osoittavat EU:n keskiarvoa korkeampaa tuottavuuden kasvua teollisuudessa (liitteessä oleva graafinen esitys 6). Mainittu ilmiö ei siis ole väistämätön, eikä sitä pitäisi tulkita kaikissa teollisuusmaissa meneillään olevan pitkän ajan rakennemuutosprosessin tavanomaiseksi osatekijäksi.

Eurooppalaisen työn tuottavuuden kasvu pitkälle teknistyneillä aloilla on ollut dynaamista verrattuna koko talouteen. Mutta se on kokonaisuutena jäänyt huomattavasti alle Yhdysvaltojen vastaavia aloja. Tuottavuusvaje Yhdysvaltoihin nähden on tämän seurauksena kasvanut. EU:n ja Yhdysvaltojen viestintätekniikan⁶ tuottajien suoriensuorituskyvyssä on eroja myös niillä (liitteessä oleva taulukko 7). Tämä lu perustuvat saavutukset.

Yhteenvedon voidaan todeta, että unionin teollisuuden tuottavuuskasvu on pienentynyt ja toisaalta suorituskyky on tuottanut pettymystä, varsinkin korkean teknologian aloilla⁸.



Lähde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Ei ole yllättävää, että komissio on vastannut tilanteeseen neuvoston ja jäsenvaltioiden laajalti tukemana kehittämällä nostamaan tutkimusmenoja ja edistämään kehitykselle suotuisampaa ilmapiiriä sekä ottamaan käyttöön tekniikkaa, jonka avulla EU:n heikkoudet voitaisiin poistaa.

Saatavissa olevat tiedot eivät tältäkin osin ole kovin rauhoittavia. Eurooppa-neuvoston Barcelonassa vahvistama tavoite on nostaa unionin tutkimus- ja kehityksen menot kolmeen prosenttiin BKT:stä vuoteen 2010 mennessä, mistä kahden kolmasosan pitäisi olla yksityissektorin rahoittamaa. Ensimmäiset tulokset komission huhtikuussa 2003

⁶ Tieto- ja viestintätekniikka.

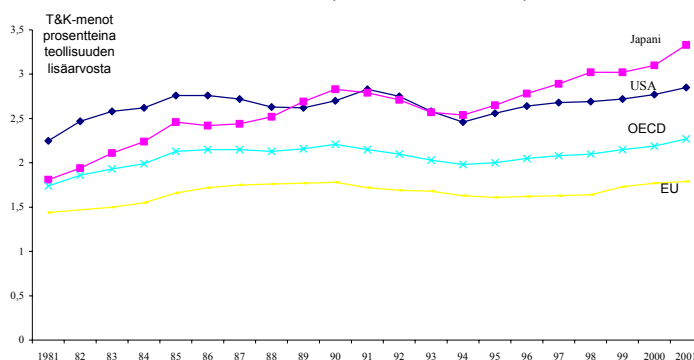
⁷ EU osoittaa parempaa suorituskykyä vain yhdellä alalla, nimittäin viestintäpalveluissa. *EU Productivity and competitiveness: an industrial perspective*, M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). EU:n vuoden 2003 talouskasvu, KOM(2003) 729.

⁸ Mainittuja ilmiöitä on tutkittu tarkasti Euroopan kilpailukykyraportin vuosittaisissa laitoissa ja edellä mainitussa tutkimuksessa, M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

käyttöönottaman toimintasuunnitelman⁹ toteuttamisesta ovat myönteisiä, mutta vielä kaukana kolmen prosentin tavoitteeseen¹⁰ sopivasta tasosta. Varsinkin yksityissektorin tutkimusinvestoinnit ovat paljon alle vaadittavista, joten EU sijoittuu kauas Japanin tai Yhdysvaltojen taakse (kaavio 4 a)¹¹. Eurooppa investoi esimerkiksi vuonna 2002 kokonaisuutena 38 prosenttia vähemmän tutkimukseen ja kehitykseen kuin Yhdysvallat (mikä oli hieman parempi tulos kuin vuonna 2000, jolloin Eurooppa investoi 40 prosenttia vähemmän). Valtaosa erosta muodostuu yrityssektorilta, joka suuntasi vuonna 2002 tutkimukseen Yhdysvalloissa 87 miljardia euroa enemmän kuin Euroopassa¹² (ero on erittäin korkea, mutta se oli 104 miljardia euroa vuonna 2000). Myös alakohtaiset tutkimus- ja kehitysmenot ovat Euroopan korkean teknologian aloilla pienemmät kuin Yhdysvalloissa¹³ (kaavio 4 b). Euroopan Yhdysvaltoihin nähden riittämätöntä suorituskykyä selittävät muun muassa seuraavat tekijät:

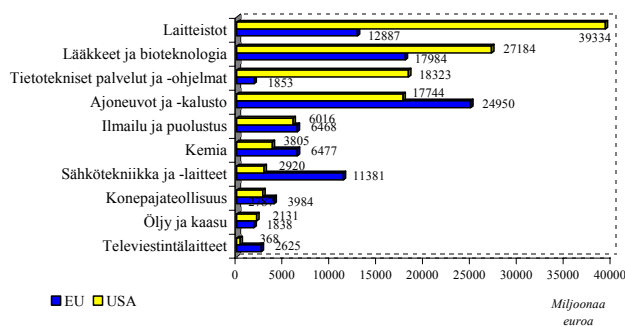
- tutkimuksen on vaikeampi saada yksityistä rahoitusta,
- riskeihin on toisinaan tapana suhtautua liian varovaisesti (mistä ovat osoituksena esimerkiksi bioteknologian alan kokemat vaikeudet),

Kaavio 4 a: Yritysten T&K-toiminnan kehitys



Lähde: OECD, MSTI (toukokuu 2003)

Kaavio 4 b: Alansa johtavien eurooppalaisten ja amerikkalaisten yritysten T&K-menot, 2002*



Lähde: Alansa johtavien kansainvälisten yritysten T&K-menot. Kohti eurooppalaista tutkimusalueta. Luonnontieteet, tekniikka, innovaatiot. Euroopan komissio, avainluvut 2003-2004.

⁹ KOM(2003) 226 lopullinen, Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle, 30. huhtikuuta 2003.

¹⁰ Tuoreen ekonometrisen tutkimuksen mukaan tavoitteen toteutuessa olisi mahdollista luoda kaksi miljoonaa lisätyöpaikkaa vuodesta 2010 lähtien, mikä synnyttäisi 400 000 työpaikkaa ja 0,5 prosentin talouskasvun vuosittain vuoden 2010 jälkeen. (3% d'effort de R&D en Europe en 2010: analyse des conséquences à l'aide du modèle macro économétrique européen Némésis, tammikuu 2004).

¹¹ Tasot vaihtelevat eri maissa. Suomessa ja Ruotsissa yritysten tutkimus- ja kehitysmenojen osuus BKT:stä on suurin – Suomessa 2,68 prosenttia ja Ruotsissa 2,84 prosenttia vuonna 2001 (European Business Economy, 2003, Eurostat).

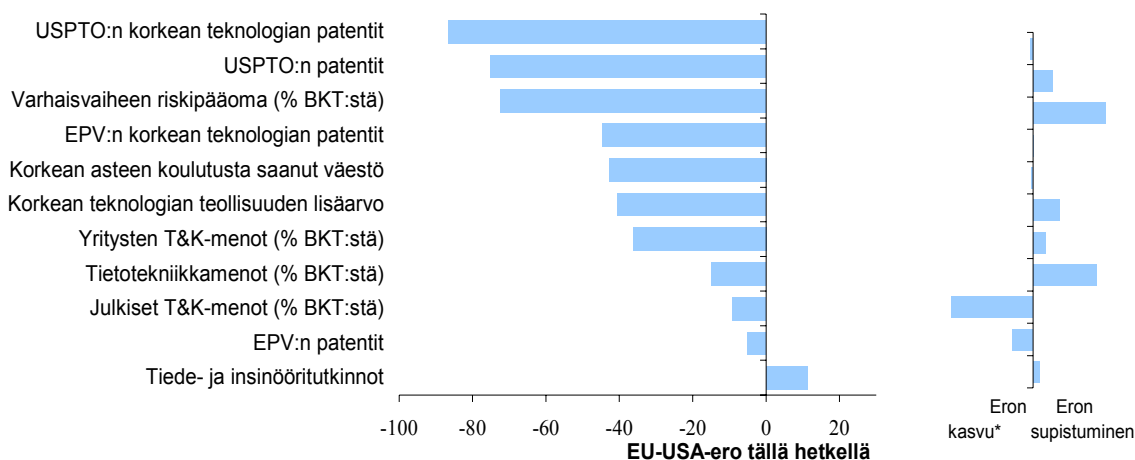
¹² Euroissa 2000. Ero on kuitenkin laskenut vuodesta 2000. Se oli 104 miljardia euroa vuonna 2000 ja 99 miljardia euroa vuonna 2001.

¹³ Kohti eurooppalaista tutkimusalueta. Luonnontieteet, tekniikka ja innovaatiot, Euroopan komissio. Komissio on ottanut käyttöön Euroopan teollisuuden tutkimusinvestointeja kuvastavan taulun. Sen ensimmäinen laitos julkaistaan lokakuussa 2004, ja siinä luokitellaan 500 eurooppalaista ja 500 ulkomaista eniten tutkimukseen ja kehitykseen investoivaa yritystä sekä niiden investointien kehitys.

- julkisten tutkimuslaitosten, yliopistot mukaan luettuina, ja teollisuuden yhteistyö on riittämätöntä,
- tutkijoiden osuus aktiivisesta väestöstä on paljon pienempi – Euroopassa 5,7 tuhannesta ja Yhdysvalloissa kahdeksan tuhannesta – kun taas tieteen ja tekniikan alan tohtoreita valmistuu vuosittain enemmän ikäluokasta 25–34 vuotta – Euroopassa 0,55 prosenttia (0,49 prosenttia 25-vuotiaista) ja Yhdysvalloissa 0,41 prosenttia.

EU on panostanut innovaatiotoimintaan. Kansainväliset vertailut mahdollistavat indikaattorit osoittavat, että innovaatiovalmiuden kasvattamiskeinot (riskipääoma, tieto- ja viestintätekniikan menot jne.) ovat lisääntyneet. Myönteisestä suuntauksesta huolimatta vaje Yhdysvaltoihin nähden on kuitenkin edelleen merkittävä (kaavio 5, liitteessä oleva taulukko 8). Myös Japani on kaukana EU:n edellä USPTO-patenteissa¹⁴, ammattitaitoisen työvoiman määrässä tai tieto- ja viestintätekniikan menoissa (liitteessä oleva graafinen esitys 8 b). Innovaatiovalmius on vetovoima, joka vaikuttaa kaikilla aloilla, ja yleensä maat, kuten Suomi ja Ruotsi, joissa esiintyy runsaasti korkean teknologian alan innovointia, ovat niitä maita, joissa esiintyy myös verrattain paljon innovointia aloilla, joissa tekniikalla on vähemmän merkitystä¹⁵. Näin ollen on välttämätöntä edistää innovointia kaikilla teollisuudenaloilla niiden teknologiavaltaisuudesta riippumatta. Perinteisen alan, kuten jalkinealan, innovointi auttaa eurooppalaisia tuottajia asemoitumaan teknisiin tuotteisiin huolimatta ulkomaisesta kilpailusta ja laskevasta kulutuksesta¹⁶. Sama koskee tekstiili- ja vaatetusteollisuutta, jossa eurooppalaiset yritykset ovat luoneet pitkälle kehitettyjä teknisiä materiaaleja ja osoittaneet kaupallista luovuutta.

Kaavio 5: Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen tämänhetkinen innovaatioero 2002



* viitevuodet vaihtelevat indikaattorien mukaan välillä 1996-2002.

Lähde: Innovaatiotulostaulu 2003. Erot ilmaistu prosentteina EU-USA.

¹⁴ United States Patent and Trademark Officeen myöntämät patentit.

¹⁵ Innovaatioiden tulostaulu (tekninen asiakirja nro 4).

¹⁶ *A nouveaux consommateurs, nouvelles stratégies industrielles*, 2000, Crédocin DIGITIP:lle toteuttama tutkimus.

Euroopan teollisuuden edustajien konferenssi (ERT) suoritti vuonna 2002 Euroopan tärkeimpien suuryritysten piirissä tutkimuksen¹⁷, joka osoitti useiden niistä aikovan sijoittaa uuden tutkimus- ja kehitystoimintansa lähitulevaisuudessa Euroopan ulkopuolelle, ellei sääntely-ympäristöä paranneta, mikä vahvistaa viestiä. Empiiriset tutkimukset¹⁸ osoittavat selvästi, kuinka institutionaalisella ja sääntely-ympäristöllä on ensisijainen merkitys tutkimukselle, innovoinnille, yritysten dynaamisuudelle ja tuottavuuden kasvulle. Samoista tutkimuksista ilmenee, että Euroopan sääntelykehys on yleisesti Yhdysvaltoja raskaampi, etenkin tuotemarkkinoiden kohdalla¹⁹.

Lisäksi Yhdysvallat vetää jatkuvasti puoleensa tutkijoita ja yleensä erittäin ammattitaitoista työvoimaa²⁰. Tämä havainto mainitaan usein huolenaiheena. Eräissä kymmenvuotisenusteissa ennakoitaan aivovuodon kasvamista, sillä Yhdysvaltojen tutkimus- ja kehitysinvestoinnit muuallekin kuin lääketeollisuuteen ovat lähes kaksinkertaiset EU:hun verrattuna, mikä kiinnostaa tutkijoita²¹. Ilmiö koskee kuitenkin myös Yhdysvalloissa opiskelevia eurooppalaisia. Eräiden tutkimusten mukaan Yhdysvalloissa tohtorintutkimuksen suorittaneista 15 000 eurooppalaisesta 11 000 suunnittelee jäävänsä maahan työskennelläkseen siellä, mikä vahvistaa Yhdysvaltojen ilmeisen vetovoiman.

Kehystetty teksti 1:

Lääketeollisuus: sääntelyn ja innovoinnin yhtymäkohdassa

Lääketeollisuuteen kuuluu erittäin olennaisena osana innovointi, ja se on riippuvainen kansanterveyskäsitysten sanelemasta sääntelykehystä. Tässä mielessä se kuvastaa kahden ulottuvuuden välistä vuorovaikutusta ja tarvetta määritellä innovoinnille otollinen sääntelykehys. Alan dynaamisuus riippuu sen valmiudesta käyttää resursseja ja saada ne tuottamaan. Euroopan teollisuuden jälkeensijaisuus innovaatio- sekä tutkimus- ja kehitystoiminnassa uhkaa sen kilpailukykyä pitkällä aikavälillä. Se innovoi vähemmän kuin amerikkalainen kilpailijansa. Vuosina 1992–2002 EU:n tutkimus- ja kehitysinvestoinnit nousivat vuosittain kahdeksan prosenttia nousun ollessa Yhdysvalloissa 11 prosenttia, jolloin vastaavat määrät olivat 21 miljardia dollaria ja 26 miljardia dollaria. Vuosina 1998–2002 EU:ssa otettiin käyttöön 44 uutta lääkettä ja Yhdysvalloissa 85. Nämä tekijät määräävät tuotteiden sisältämän lisäarvon, mutta otollinen ilmapiiri voi myös vetää puoleensa ammattitaitoista työvoimaa. EU:n vetovoiman lasku on saanut monet tuottajat sijoittamaan yhä suuremman osan tutkimustoiminnastaan Yhdysvaltoihin, ja nuoret tutkijat seuraavat perässä, mistä tilanteesta EU kärsii. Havaittuja ongelmia ovat tutkimus- ja kehitysmenojen vähäisyys, mutta myös yrityksille epäedullinen institutionaalinen ja sääntely-ympäristö – markkinoiden hajanaisuus, kansallisten markkinoiden väliltä puuttuva kilpailu, uusien lääkkeiden käyttöönotossa esiintyvät huomattavat viiveet ja hinta- ja valvonta.

¹⁷ *The European Challenge*, Euroopan teollisuuden edustajien konferenssin viesti kevään Eurooppa-neuvostolle, maaliskuu 2003.

¹⁸ EU:n vuoden 2003 talouskatsaus, Euroopan komissio, OECD:n valmisteluasiakirjat WP 18(1999), 28(2002) ja 329 (2002); Kansainvälisen valuuttarahaston valmisteluasiakirja (2003).

¹⁹ Sääntelykehys on laaja käsite, joka pitää sisällään useita erityyppisiä sääntöjä. Taloudelliset säännöt koskevat markkinatoimintaa ja vaikuttavat kaikilla aloilla – valtion toimet, kilpailu, kauppa, sijoitukset. Hallinnolliset säännöt käsittelevät mahdollisuuksia toimia markkinoilla ja vaikuttavat yritysten dynaamisuuteen (yritysten perustamista sääntelevät rajoitukset ym.). Alakohtaiset säännöt pitävät nykyisin sisällään määräykset julkisista palveluista, joita ollaan osittain vapauttamassa. Kaikki säännöt eivät riipu yhteisöstä, vaan ne ovat lähtöisin myös jäsenvaltioista.

²⁰ Eurooppalaisen tutkimusalueen liikkuvuusstrategia, KOM(2001) 331 lopullinen, 20.6.2001.

²¹ Bain & Company, 2003.

Näitä ongelmia on analysoitu komission muodostamassa korkean tason G10-ryhmässä, mikä on auttanut tarvittavien poliittisten toimenpiteiden yksilöimisessä. Osa toimenpiteistä on jo toteutettu lääkelainsäädännön tarkistuksena, jonka Euroopan parlamentti ja neuvosto muodollisesti hyväksyivät maaliskuussa 2004 ja joka tulee voimaan vuoden 2005 lopussa. Toimenpiteitä ovat esimerkiksi lääkkeiden hyväksymismenettelyjen nopeuttaminen, uusien lääkkeiden tieteelliselle sisällölle myönnettävän suoja-ajan yhdenmukaistaminen kymmeneen vuoteen ja mahdollisuus pidentää sitä vielä yhdellä vuodella, jos lääkkeen erityinen innovatiivisuus pystytään osoittamaan, keskitetyn menettelyn soveltamisalan laajentaminen siten, että koko yhteisön markkinoille pääsymahdollisuus nopeutuu, sekä yritysten ”tieteellisiä neuvonantajia” koskevan menettelyn entistä järjestelmällisempi soveltaminen tutkimuksen ja kehityksen ratkaisevissa vaiheissa.

* Bain & Company **Global Competitiveness in Pharmaceuticals. A European Perspective, Enterprise Papers, nro 1-2001.

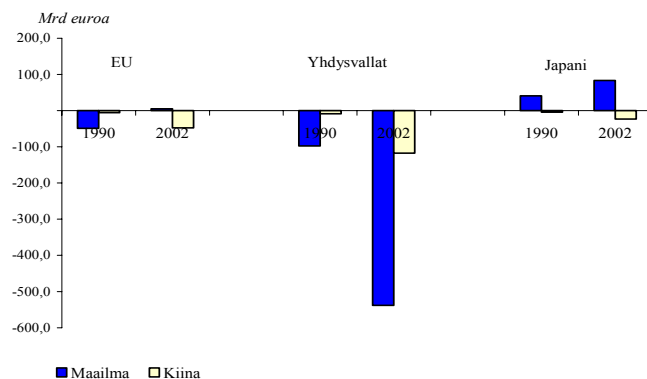
2.2.2. Kansainvälisen kilpailukykyyn horjuvuus

Yhteisön korkean teknologian alan teollisuutta koskevat kilpailukykyindikaattorit eivät ole kaikilta osin lupaavia, mutta miltä ne näyttävät EU:n perinteisten vahvuuksien osalta, esimerkiksi kemian tai konepajateollisuuden aloilla? EU:n kustannuskilpailukyky Yhdysvaltoihin verrattuna koskevat luvut osoittavat, että juuri näillä segmenteillä EU on kilpailukykyisin (liitteessä oleva taulukko 9). Mainitut alat joutuvat kohtaamaan yhä suurempaa kilpailua uusista tuottajamaista. Teollisuuden kansainvälistyminen ei ole mikään uusi ilmiö. Kaakkois-Aasian perinteisiin tiikerimaihin, jotka ovat jo monen vuoden ajan luoneet voimakasta kilpailupainetta, on vielä lisättävä kaksi väestöjättiä Kiina ja Intia.

- Uusien kilpailijoiden esiinmarssi

Kiina ilmestyi 1980-luvulla kilpailijaksi hyödyntämällä runsaita ja edullisia työvoimaresursseja sekä niistä johtuvia alhaisia tuotantokustannuksia. Se valtasi etenkin leikkikalui- sekä tekstiili- ja vaatetusala ja kilpaili voimakkaasti eurooppalaisen ja amerikkalaisen teollisuuden kanssa (kaavio 6). Lisäksi EU osoittaa kauppavajetta perinteisemmillä aloilla (liitteessä oleva graafinen esitys 10).

Kaavio 6: EU:n, Yhdysvaltojen ja Japanin kauppataase (maailma ja Kiina)



Lähde: Eurostat, YK

1990-luvulla tuli esille toinen erikoistumistapa, joka keskittyi voimakkaasti tekniseen (elektroniseen) sisältöön ja joka perustuu yhdistelmätuotteisiin ja Kiinan osakkuuteen ulkomaisissa, etenkin japanilaisissa ja kaakkois-aasialaisissa yrityksissä. Kiina on aivan viime aikoina pyrkinyt kehittymään muilla erittäin teknisillä aloilla (kemian) tai jopa kärkialoilla (tieto- ja viestintätekniikka ja bioteknologia) sekä tutkimus- ja suunnittelutoiminnassa (elektroniikkakomponentit). Teknologiapuistojen perustaminen erityistalousalueille (Shanghai ja Guangdongin maakunta) ulkomaisten yritysten kiinnostuksen herättämiseksi osoittaa julkisvallan pyrkimystä kehittää teollisuuden valmiuksia.

Kiinalaiset tuottajat osoittavat nykyään uutta kiinnostusta laatuasioihin, mikä ilmenee pyrkimyksenä kehittää ja kansainvälistää omia tavaramerkkejä ja edistää kansallisia menestystuotteita. Kiinalaiset yritykset pyrkivät – viranomaisten tuella – kaikilla markkinoilla esiintyviksi maailmanlaajuisiksi toimijoiksi, etenkin tietyillä aloilla – elektroniikka, kodinkoneet, joihin maa on erikoistunut. Tiedetyt kiinalaiset yritykset – esimerkiksi TCL – ovat kehittäneet tavaramerkkinsä kotimaan markkinoilla ja tunkeutuvat nyt länsimarkkinoille ja kuluttajien tietoisuuteen eurooppalaisten tuottajien (Thomson) tavaramerkin ja jakeluverkoston avulla. Muitakin nimiä on nousemassa esille, esimerkiksi (Haier tai Galanz) kodinkoneissa..

Kehystetty teksti 2: Tehdasteollisuuden huolenaiheet

Useat eurooppalaiset teollisuusalat, kuten auto-, lentokone-, konepaja- tai metalliteollisuus, ovat jo jonkin aikaa joutuneet kohtaamaan uutta kansainvälistä kilpailua, joka ei rajoitu ainoastaan lopputuotteiden markkinoilla esiintyvään kilpailuun, vaan ulottuu myös tuotannontekijöiden hankintaan.

Tiettyjen raaka-aineiden (kuten teräs, arvometallit, muut kuin rautametallit, koksi ja kumi) ja uusioraaka-aineiden (kierrätyskelpoiset metallijätteet) markkinoihin on kohdistunut jo useiden kuukausien ajan voimakkaita paineita, jotka johtuvat pääasiassa Kiinan teollisuustuotannon voimakkaasta kasvusta. Kiinasta on tullut yksi kierrätyskelpoisten metallijätteiden pääkuluttajista. Viimeisinä neljänä vuotena kupari- ja alumiinijätteiden vienti EU:sta Aasiaan on kaksinkertaistunut 400 000 tonniin. Samanaikaisesti EU on joutunut havaitsemaan samojen tuotteiden tuontilähteidensä supistumisen (kuparin 700 000 tonnista 400 000 tonniin ja alumiinin 700 000 tonnista 450 000 tonniin). Tämä tilanne aiheuttaa ongelmia eurooppalaisille tuottajille, jotka käyttävät uusiomateriaaleja. Jopa 30–40 prosenttia EU:n metallituotannosta perustuu kierrätyskelpoisiin metallijätteisiin.

Tässä vaiheessa on liian aikaista vetää kaikkia johtopäätöksiä uudesta ilmiöstä, joka saattaa eräiden tutkijoiden mukaan levitä seuraavaksi energiatuotteisiin. Jos tilanne kuitenkin jatkuu, se muodostuu vakavaksi uhaksi määrättyjen eurooppalaisten teollisuusalojen kilpailukyvyille.

Vastaavasti Intian mahdollisuudet kehittyvät kaiken aikaa, ja se on kehittänyt perinteisten alojen, kuten tekstiilin, ohella markkinarakoihin perustuvan strategian korkean lisäarvon aloilla, kuten bioteknologiassa tai tieto- ja viestintätekniikassa, turvautumalla paikallisten ja toisaalta amerikkalaisten ja eurooppalaisten monikansallisten yritysten välisten klustereiden perustamiseen.

- ... lisää painetta siirtää toimintaa muihin maihin

Kaikki mainitut tekijät – ja niiden yleistymisen tulevana vuosina – aiheuttavat oikeutettua pelkoa siitä, että tiedetyt teollisuudenalat siirtyvät Kiinaan vetäen perässään muiden alojen käyttäjiä tai tavarantoimittajia, jolloin Euroopan mantereen teollisuus pohja kapenee. Jotkut yritykset ovat jo siirtäneet toimintaansa tai aikovat tehdä niin hyödyntääkseen alhaisempia työvoimakustannuksia. DIHK:n Saksassa²² vuonna 2003 toteuttama tutkimus osoitti, että ulkomaille investoivista yrityksistä lähes 45 prosenttia perusteli päätöstään kustannussäästöihin liittyvillä näkymillä. Joillakin Espanjan alueilla on edessään samat

²² *Produktionsverlagerung als Element der Globalisierungsstrategie von Unternehmen*. Toukokuu 2003. Deutscher Industrie-und Handelskammertag (DIHK).

ongelmat; esimerkiksi Katalonia on sen tilanteen edessä, että eurooppalaiset tai muut yritykset, kuten Philips tai Samsung, siirtävät tuotantotoimintaansa muualle maailmaan.

Kiinan teollisuuden vahvistuminen pitkälle teknologiavaltaisilla aloilla saa samanaikaisesti pelkäämään, että toiminnan siirtäminen ei rajoitu enää perinteisille aloille. Toiminnan siirtämisilmiö alkaa olla tosiasia myös korkean teknologian tutkimuksessa, vaikkakaan ei ole mahdollista kvantifioida sitä tai erottaa sitä teollisuustoiminnan maailmanlaajuistumisilmiöstä. Parantamalla infrastruktuuria, hankkimalla eri korkean teknologian alojen asiantuntemusta, hyvällä koulutustasolla, yhä pätevämmillä henkilöresursseilla, menestyvillä yliopistoilla ja Eurooppaa alemmilla tutkimuskustannuksilla Kiinan ja Intian kaltaiset nousevat maat antavat näyttöä eduista, joita näissä maissa tutkimus- ja kehitystoimintaansa aloittelevat eurooppalaiset tai amerikkalaiset teollisuuskonsernit eivät voi olla ottamatta huomioon, mikä ilmenee tiettyjen korkean teknologian alan yritysten keskeisenä vetovoimana.

Toiminnan siirtämisilmiö on nyttemmin nähtävissä tietyissä palveluissa, joilla on Intiassa käytössään ammattitaitoista englanninkielistä työvoimaa alhaisemmin kustannuksin. Nämä ulkomaisten – usein amerikkalaisten tai brittiläisten – asiakkaiden, mutta yhä useammin muiden Euroopan maiden lukuun suoritettavat palvelut ovat kehittyneet puhelinkeskusten, mutta myös tietopalvelujen, laskennan ja tietojenkäsittelyn alalla. Yhdysvalloissa käydään parhaillaan keskustelua siirtämisen vaikutuksista talouteen, työpaikkoihin ja tuottavuuteen.

Eri aloilta kerätyt havainnot muodostavat oikeutetun huolenaiheen, mutta ne eivät kuitenkaan saa johtaa makrotaloudellisiin yleistyksiin.

Vaikka toiminnan siirtämisen vaikutuksia on yritetty arvioida, niiden laajuutta on vaikea kvantifioida²³. Toiminnan siirtäminen on osa sijoitusten valtavaa liikettä ulkomaille, missä EU on yksi päätoimijoista ja hyötyjistä. Vuonna 2002 EU sai 85,9 miljardia euroa (0,9 prosenttia BKT:stä) suoria sijoituksia EU:n ulkopuolelta ja sijoitti 130,6 miljardia euroa (1,4 prosenttia BKT:stä)²⁴. Suurin osa sijoituksista kohdistuu OECD-maihin Yhdysvaltojen ollessa pääkohde. Suorien sijoitusten virrat Kiinaan ovat kasvaneet 1990-luvun puolesta välistä, mutta edustivat vuonna 2002 noin 2:ta prosenttia eurooppalaisten suorien sijoitusten virroista EU:n ulkopuolelle ja noin kolmatta osaa kaukoikään suuntautuvista virroista (Singaporen ja Filippiinien jälkeen)²⁵. Toisaalta Euroopalla on useita vetovoimatekijöitä, jotka vaikuttavat yleisesti suotuisaan ympäristöön, kuten koulutuksen ja infrastruktuurin taso, toimivat julkis palvelut tai työmarkkinaosapuolten välisen vuoropuhelun laatu.

Sijoitusten vaikutus makrotaloudellisen tason työllisyyteen on epävarma. Ulkomaiset sijoitukset voivat tuottaa lisää kauppavirtaa. Eräissä tutkimuksissa on tullut esille, että kaupp- ja sijoitusvirrat täydentävät toisiaan. Toisin sanoen sijoitukset ulkomaille eivät korvaa nykyistä vientiä, vaan vaikuttavat sen sijaan kauppavaihtoa kasvattavasti²⁶.

²³ Ranskan senaatin vuonna 2001 toteuttama raportti osoittaa, että toiminnan siirtäminen on marginaali-ilmiö ja että sen vaikutus työllisyyteen on korkeintaan 200 000–300 000 työpaikkaa. Se edustaa viittä prosenttia Ranskan suorista sijoituksista lähimarkkinoille (KIE-maat, Maghreb) ja alle yhtä prosenttia sijoituksista kaukomarkkinoille.

²⁴ Arviot vahvistavat virtojen supistuneen vuosien 1997–2000 kasvujakson jälkeen.

²⁵ *European Union Foreign Direct Investment*, vuosikirja 2001. Eurostat.

²⁶ Fontagné L., Pajot M., *Investissement direct à l'étranger et échanges extérieurs : un impact plus fort aux Etats-Unis qu'en France, Economie et Statistique*, n:o 326-327, 1999, 6/7.

On kuitenkin todettava, että toiminnan siirtäminen muualle on vaikuttanut erityisesti joihinkin aloihin tai alueisiin. Näin ollen paikallinen ja alakohtainen lähestymistapa on välttämätön ilmiön ymmärtämiseksi ja sen havaitsemiseksi, mistä kehitys saa alkunsa – halusta alentaa kustannuksia ja/tai pyrkimyksestä välttää aiheettomaksi koettu sääntelykehys.

- EU:n otettava osansa nousevien maiden kasvusta

Kiinan ja mahdollisesti myös Intian kaltaisten maiden esiinmarssi muuttaa niiden väestöllinen merkitys huomioon ottaen kansainvälisen kilpailutilanteen. Niiden kasvupotentiaali on erittäin suuri muttatämä kehitys voi myös synnyttää mahdollisuuksia. Kiinan markkinat ovat voimakkaassa kasvussa ja tarjoavat varmasti merkittävän mahdollisuuden eurooppalaisille yrityksille. Euroopan teollisuus on pyrkinyt aktiivisesti saamaan jalansijaa markkinoilla, jotka ovat kasvaneet nopeammin kuin missään muualla maailmassa, ja onnistunutkin siinä. Euroopan autonvalmistajat edustavat yli 60 prosenttia Kiinan nopeasti kasvavien markkinoiden myynnistä, ja vastaavia saavutuksia on kirjattu sellaisilla tärkeillä aloilla kuin matkapuhelintuotanto.

Lisäksi tuottavuuserot esimerkiksi Kiinan ja EU:n välillä ovat suuret, mikä tarkoittaa että kiinalainen tuotantoteollisuus ei tällä hetkellä saa selkeää kilpailuetua aloilla, joihin se investoi²⁷. Kiinan kaupan avautuminen on varteenotettava tilaisuus Euroopan teollisuudelle, kunhan sitä ei vaikeuteta muiden kuin uusien tariffiasteiden samanaikaisella pystyttämällä²⁸. Kiina edustaakin nykyisin lähes kahdeksaa prosenttia EU:n tuonnista verrattuna 2,6 prosenttiin vuonna 1990, mutta ainoastaan 3,4 sen viennistä verrattuna 1,5 prosenttiin vuonna 1990. Maan kehityksestä johtuen tiettyjen alojen kasvuluvut ovat korkeat²⁹, ja kasvu jatkunee. Kiinan talouden nopea kehitys on jo kansainvälisen kauppavaihdon moottori. Talouskehitys ei ole nollasummapeliä. Vaurastuva ja kehittyvä Kiina lisää myös tuontiaan. Voidaan todeta, ettei Euroopan teollisuus ole ottanut osaa Aasian tuotannon hajaantumisprosessiin ja että sen kauppavaihto perustuu enemmän täydentävyyteen³⁰. Kiinan markkinoiden avautuminen voi siis auttaa Euroopan teollisuutta hyödyntämään etujaan.

2.3. Euroopan unioni muutosten edessä

Esitetyt näkökohdat voidaan tiivistää seuraavasti:

Ei voida varmasti sanoa, onko Euroopassa todella meneillään deindustrialisaatio, mutta jatkuvan prosessin vaikutukset ovat yleisesti edulliset – vaikkakin tietyille aloille tai alueille keskittyessään usein kivuliaat – ja niihin sopeutumiseksi resursseja ollaan suuntaamassa

²⁷ Työn tuottavuutta Saksassa ja Kiinassa vertailevat empiiriset arviot osoittavat, että maiden välillä on tässä asiassa merkittävä ero työn tuottavuustason ollessa Kiinassa vain 8,6 prosenttia Saksan tasosta. Ruoen R., Manying B., *China's Manufacturing Industry in an International Perspective: A China-Germany Comparison*, *Economie Internationale*, 92 (2002), s. 103-130.

²⁸ Liittyessään WTO:hon Kiina on sitoutunut parantamaan huomattavasti kumppaneidensa pääsyä liki 1,3 miljardin potentiaalisen kuluttajan valtaville markkinoilleen, alentamaan teollisuustuotteiden keskimääräisiä tulleja 17 prosentista yhdeksään prosenttiin, alentamaan tariffihuippuja, poistamaan kiintiöt vuoteen 2006 mennessä, avaamaan useimmat palvelualat, suojaamaan immateriaalioikeudet, parantamaan ulkomaisten yritysten perustamisedellytyksiä jne.

²⁹ Energia-ala on kasvanut voimakkaasti (+ 22 prosenttia) ajalla 1995–2002, mutta myös muut alat, kuten elektroniikka tai kemia, ovat kirjanneet huomattavaa nousua (elektroniikka + 12 prosenttia ja kemia + 13 prosenttia). (Lähde: BCG).

³⁰ WP n:o 2002, CEPII (2002); WPS 2197, Maailman pankki (1999).

uudelleen aloille, jotka tarjoavat vertailuetuja. Tutkittu keskipitkän/pitkän ajan suuntaus kuvastaa pikemmin sopeutumista kuin deindustrialisaatiota.

Viime aikoina eli vuodesta 1995 lähtien on kuitenkin ilmennyt huolestuttavia merkkejä. Niitä ovat tietyt indikaattorit, jotka ovat vastikään todistaneet Euroopan huonoa suoriutumista tuottavuuden kasvun, tutkimusmenojen ja innovaatiovalmiuden alalla. Tämä on havaittu varsinkin korkean teknologian aloilla, mutta myös teollisuudenaloilla, joissa Euroopalla on näyttöä vahvuuksista.

Vaikka teollistuneiden talouksien avautumisilmiö ei ole uusi, toimijoita ja kansainvälistä työnjakoa koskevat säännöt ovat muuttuneet: ensimmäisen öljykriisin jälkeinen ripeä kasvu, pohjoisen ja etelän perinteisen työnjaon päättyminen, eteläisten maiden uusi kilpailu, joka ei ole kovin perusteellisesti muuttanut pohjoisten maiden määräävää asemaa maailmankaupassa, työnjako toimialojen sisällä eikä niinkään enää alojen välillä ja tuotantoprosessin kansainvälinen segmentoituminen. Uusien tuottajamaiden viennin monipuolistuminen perustuu henkisen pääoman kartuttamiseen, jonka ansiosta maat ovat pystyneet tekemään uusia investointeja ja tunkeutumaan suhteellisen teknisille aloille.

Teollisuusmaissa on enenevässä määrin tapahtumassa laadullinen työnjako (tai toimialan sisäinen erilaatuisten tuotteiden kauppa). Jos kaupan kohteena olevat tuotteet eroavat toisistaan laadultaan ja tuotantoyhdistelmiltään, niillä käydään kauppaa uusmuotoisen vertailuedun pohjalta. Tämä johtaa asemoitumiseen markkinasegmenttien mukaan. Useilla aloilla korkealuokkaiseen valikoimaan erikoistuneella maalla on enemmän mahdollisuuksia tutkimukseen ja kehitykseen sekä innovointiin, mistä on kasvun kannalta myönteisiä kerrannaisseurauksia.

Analyysia mutkistaa kuitenkin epäsuotuista taloussuhdanne, etenkin eräissä EU-maissa. Missä määrin viimeaikaiset ongelmat ovat johtaneet tähän tilanteeseen ja missä määrin ne kuvastavat pitkän aikavälin talouskehitystä? Tähän on liian aikaista sanoa mitään, mikä ei ole tietenkään tyydyttävä vastaus. EU:n kustannuskilpailukykyyn ovat vaikuttaneet myös viime vuosien vaihtokurssimuutokset euron arvon laskiessa voimakkaasti dollariin nähden heti käyttöönoton jälkeen, mitä seurasi yhtä voimakas arvon nousu.

Edellä mainitut tekijät muodostavat riskejä, eivät varmoja odotuksia. Riskien luonteesta johtuen ne on kuitenkin otettava huomioon.

Kilpailukyky on ratkaiseva tekijä teollisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Jos se laiminlyödään, huonot esimerkit saattavat moninkertaistua. Lissabonissa tehtiin jo valinta kilpailukyvyn vahvistamisen puolesta. Muut asiakirjat ovat osoittaneet, että EU:n jo saavuttamat tulokset ovat kaukana sen tavoitteista³¹. Julkisessa keskustelussa on nyt kuitenkin tullut esille eräitä aiheita, jotka edustavat niin ikään mittavaa haastetta EU:n teollisuuspolitiikalle.

³¹ Komission raportti kevään Eurooppa-neuvostolle – Lissabonin strategian edistyminen: uudistuksia laajentuneen unionin tueksi – KOM(2004) 29, 21. tammikuuta 2004; Vuoden 2002 talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen täytäntöönpanosta, KOM(2003) 4 lopullinen.

3. LAAJENTUMISEN TARJOAMAT TILAISUUDET

Toukokuun 1. päivänä 2004 kymmenen uutta maata liittyy EU:hun. Vaikka markkinat ovat laajalti avautuneet viimeisten kymmenen vuoden aikana, laajentuminen luo edellytykset tasavertaiselle kilpailulle, koska liittyvien maiden on vastaisuudessa sovellettava eurooppalaisia standardeja ja sääntöjä. Laajentuminen muodostaa vartenotettavan tilaisuuden sekä nykyisen unionin että uusien jäsenvaltioiden teollisuudelle edellyttäen, että sen tarjoamat mahdollisuudet hyödynnetään täysimääräisesti.

Kehystetty teksti 3: Liittyvien maiden teollisuuden muutokset

Vuoden 2000 lukujen perusteella uusien jäsenvaltioiden teollisuus edustaa yhdeksää prosenttia laajentuneen EU:n teollisuudesta ja 15 prosenttia sen työpaikoista.

Näiden maiden talousrakenne on muuttunut huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Maatalouden ja sittemmin teollisuuden osuus koko taloudesta on pienentynyt, kun taas palveluissa on ollut voimakasta kasvua.

Uudet jäsenvaltiot ovat tällä hetkellä erikoistuneet enemmänkin työvoimavaltaisiin aloihin. Tärkeimmät teollisuudenalat ovat elintarvikkeet ja juomat, kuljetusvälineet, perusmetallit ja metallituotteet. Jotkut maat ovat erikoistuneet tekstiileihin ja puutuotteisiin, esimerkkinä Baltian maat. Useimmissa näistä maista teollisuuden rakenne on vähitellen suuntautunut välisektoreille tai korkean teknologian aloille käynnistäen näin lähentymisprosessin. Kauppavaihto EU:n kanssa kuvastaa näitä suuntauksia.

Tulevina vuosina nämä maat kokevat varmasti kiristyvään kilpailuun liittyen rakennemuutosprosessin jatkuvan.

Lähde: Euroopan kilpailukykyraportti 2003. European Economy, Economic Paper, n:o 181, tammikuu 2003: "Structural features of economic integration in an enlarged Europe: patterns of catching-up and industrial specialisation". Impact of enlargement on industry SEK(2003) 234, 24.2.2003.

3.1. Uusien jäsenvaltioiden ilmeinen vetovoima

Laajentuminen vahvistaa entisestään uusien jäsenvaltioiden vetovoimaa ulkomaisten sijoittajien piirissä. Maantieteellinen ja kulttuurin läheisyys sekä yhteisön säännösten omaksuminen antavat lisävaltit eurooppalaisille yrityksille ja niiden kansainvälistymisprosessille.

Liittyvissä maissa työn yksikkökustannukset ovat tällä hetkellä selvästi alemmat kuin Euroopan unionin 15 valtion tuottajilla eli 16–53 prosenttia niiden kustannuksista³². Tämä etu on väliaikainen; useimmat näistä talouksista pyrkivät enemmän tai vähemmän ripeässä tahdissa lähentymään muuhun EU-alueeseen³³. Vertailua on myös suhteellistettava, sillä uusien jäsenvaltioiden työn tuottavuus on selvästi heikompi kuin nykyisissä jäsenvaltioissa. Uusien jäsenvaltioiden suhteellinen kilpailuetu on kuitenkin jo johtanut siihen, että lukuisat nykyisten jäsenvaltioiden tuottajat ovat sijoittaneet määrättyjä osia tuotannostaan liittyviin maihin, ja ilmiön odotetaan jatkuvan. Liittyvien maiden väestön korkea koulutustaso,

³² Kilpailukykyraportti 2003.

³³ Näyttää siltä, että jotkut niistä joutuvat kokemaan sellaisen toiminnan siirtämisen alempien työvoimakustannusten maihin, Romaniaan ja Ukrainaan, jota ne ovat onnistuneet hankkimaan.

työvoimamarkkinoiden joustavuus ja näihin maihin suunnattujen ulkomaisten sijoitusten suuri määrä ovat myös varteenotettavia tekijöitä.

Rautaesiripun kaatuminen ja siitä johtuva markkinoiden avautuminen ovat avanneet tien maanosan tuotantokapasiteetin uudelleen jakamiselle. Tuotannon siirtäminen Keski- ja Itä-Euroopan maihin saattaa muodostua jatkossakin suureksi ongelmaksi niillä nykyisten jäsenvaltioiden alueilla, joita toiminnan uudelleen sijoittaminen on koskettanut. Tällä liikkeellä onkin voimakas paikallinen vaikutus, varsinkin kyseiseen toimintaan perinteisesti erikoistuneilla alueilla. Tästä on esimerkkinä Baden-Württembergin alue. Se kärsi 1990-luvulla Keski-Euroopan maiden kilpailusta joidenkin saksalaisten konepaja- ja autoteollisuusalan yritysten sijoittauduttua kyseisiin maihin. Tämä kriisitilanne synnytti kuitenkin uusia tilaisuuksia. Paikallisviranomaiset keskittivät pyrkimyksiään innovointiin ja yritysryppäiden (klustereiden) kehittämiseen mikroelektroniikan tai tietotekniikan aloilla ja onnistuivat muuttamaan alun kriisitilanteen menestykseksi.

Sisämarkkinoiden laajentamisen vaikutus teollisuuteen näkyy eittämättä voimakkaammin nykyisten jäsenvaltioiden tietyillä maantieteellisillä alueilla tai tietyillä aloilla. Erityisesti lähialueet voivat tulla kysymykseen, samoin kuin niiden paikallismarkkinoille tavaraa toimittavat pk-yritykset (varsinkin Saksassa ja Itävallassa). Erikoistuminen runsaasti työvoimaa vaativiin tuotteisiin on jo noin kymmenen vuoden ajan kiristänyt kilpailua EU:n 15 jäsenvaltiosta niissä, jotka ovat erikoistuneet näihin aloihin (Kreikka, Portugali ja Espanja).

Uusien jäsenvaltioiden mukaantulo saattaa kuitenkin auttaa säilyttämään EU:ssa tuotantoa, joka olisi muutoin siirretty Aasiaan, ja takaamaan näin kyseisten alojen kilpailukyvyn Euroopassa arvoketjun uudelleen organisoinnin ansiosta. Tekstiili- ja vaatetusteollisuus, jossa työ kustannukset edustavat huomattavaa osaa tuotteiden hinnoista, on uudelleen organisoinut tuotantoketjunsä Itä-Euroopan ja Välimeren maissa. Muutkin alat, kuten autoteollisuus, ovat äskettäin ryhtyneet uudelleen organisoimaan arvoketjujaan hyötyäkseen liittyvien maiden valteista. Tämän strategian avulla on mahdollista säilyttää EU:n 15 jäsenvaltiossa toimintaa, joka saatettaisiin muutoin siirtää kolmansiin maihin. Esimerkiksi suomalainen yritys Nokia on siirtänyt osan toiminnastaan Itä-Euroopan maihin kustannusten alentamiseksi säilyttäen Suomessa (Oulu, Salo) korkeaan teknologiaan keskittyvät tehtaat. Vertikaalisen eriyttämisen prosessi keskittyy kuitenkin tällä hetkellä enemmänkin tietyille aloille (tekstiilien ja autojen ohella voidaan mainita sähkötarvikkeet) ja tiettyihin Itä-Euroopan maihin³⁴. Vastauksena Alankomaiden talousministeriön vuonna 2003 toteuttamaan kyselytutkimukseen³⁵ yksi viidestä metalli- ja sähkötarvikealan yrityksestä ilmoitti omistavansa yksikön Itä-Euroopan maissa tai aikovansa investoida niihin seuraavien viiden vuoden aikana. Ne nimesivät tärkeimmiksi eduiksi työ kustannusten eron ja työvoiman ammattitaidon.

3.2. Tilaisuuksien hyödyntäminen edellyttää sääntelyltä varmuutta ja vakautta

Laajentuneen unionin sisämarkkinoiden toimivuus voi ehkäistä niitä osittain kielteisiä vaikutuksia, jotka johtuvat resurssien uudelleen suuntaamisesta vertailuetuja tarjoaville aloille. Euroopan teollisuudesta tulee kilpailukykyisempi, jos uusien jäsenvaltioiden integrointi on nopeaa ja tehokasta, ja markkinasääntöjen tehokas noudattaminen saattaa vauhdittaa resurssien uudelleen kohdistamista. Se edellyttää sekä uusilta että nykyisiltä jäsenvaltioilta ponnisteluja yhteisön säännösten saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä

³⁴ WP n:o 2611, Maailmanpankki (2001).

³⁵ *Verplaatsing productie-faciliteiten naar Centraal-en Oost-Europa*. FME. CWM. Ministerie van Economische Zaken, 2003.

ja sen soveltamisen parantamiseksi, jotta sisämarkkinoiden tilaisuudet ja kilpailun synnyttämät innovaatiot voidaan hyödyntää.

Yhdenmukaisen, vakaan ja ennakoitavan oikeudellisen kehyksen käyttöönotto takaa markkinoiden toimivuuden. Sen avulla pystytään entisestään varmistamaan uusien jäsenvaltioiden taloudellista toimintaa. Sen pitäisi myös pehmentää mainittujen valtioiden siirtymistä kohti osaamistaloutta, erityisesti tehokkaamman immateriaalioikeuksien suojan myötä.

Sisämarkkinoiden oikeudelliselle kehykselle on usein luonteenomaista joustavien ja näin ollen innovoinnille otollisten ratkaisujen suosiminen. Tämä pitää usein paikkansa tuotesääntelyn kohdalla. Komissio pitää huolen siitä, että sisämarkkinasäännöt pannaan tehokkaasti täytäntöön uusissa jäsenvaltioissa. Laajentumista edeltävinä vuosina komissio on kiinnittänyt paljonkin huomiota tehokkaaseen täytäntöönpanoon varmistamalla, että tulevaisuudessa jäsenvaltioissa on riittävät hallinnolliset valmiudet. Teollisuustuotteiden ja monien palvelujen vapaa kauppa, yhteisön kilpailu- ja valtioneuvoston sääntöjen soveltaminen ja eräiden tuotteiden vaatimustenmukaisuuden vastavuoroista tunnustamista koskevien sopimusten tekeminen ovat osaltaan auttaneet uusien jäsenvaltioiden integroimista sisämarkkinoihin.

Yhteisön säännösten täytäntöönpano vaatii kuitenkin jatkossakin huomattavia ponnisteluja uusien jäsenvaltioiden teollisuudelta. Sen on toteutettava merkittäviä investointeja saavuttaakseen yhteisön sääntöjen tason, esimerkiksi ympäristö- tai kansanterveysasioissa kilpailun uhkaavasti kiristyessä. Tästä syystä on pidettävä huolta siitä, ettei uusien jäsenvaltioiden yritysten, joilla on jo haasteenaan yhteisön säännösten täytäntöönpano, kilpailukyky heikkene. Komission kokonaisvaltaisessa vaikutustenarviointimenettelyssä kiinnitetään aina tarpeen mukaan erityistä huomiota ehdotusten ja muiden aloitteiden vaikutuksiin uusien jäsenvaltioiden teollisuuteen ja talouteen yleisemmin. Laadukkaan sääntely-ympäristön ennakoitavuus ja vakaus ovat niin ikään välttämättömiä, jotta uusien jäsenvaltioiden yritykset pystyvät menestyksellä ottamaan vastaan laajentumishaasteen.

4. RAKENNUMUUTOSPROSESSIA TUKEVIA VÄLINEITÄ

Edeltävässä analyysissä tuotiin esille yhteisön teollisuuden heikkouksia, sen edessä olevia riskejä ja tarvetta toimia kansainvälisen kilpailun kohtaamiseksi. Komission kaudelle 2007–2013 ehdottama uusi rahoituskehys vahvistaa, että unionin kilpailukyvyn vahvistamiselle annetaan etusija³⁶ ja että tähän tarkoitukseen on määrää osoittaa riittävästi varoja.

Rakennemuutosprosessin edistämiseen kuuluu kolmentyyppisiä toimia:

- Lainsäädännön parantamiseen tähtäävällä lähestymistavalla pyritään jatkossakin luomaan teollisuudelle mahdollisimman integroidut markkinat, mutta samalla on varmistettava, ettei sääntelyn määrä ylitä sitä mikä on tarpeen.
- Yhteisön muita politiikan aloja, jotka vaikuttavat kukin omalla tavallaan teollisuuden kilpailukykyyn, olisi myös hyödynnettävä unohtamatta niiden varsinaisia tavoitteita. Alan kehityspotentialista annetaan esimerkki kilpailukyvyn Euroopan proaktiivista kilpailupolitiikkaa koskevassa tiedonannossa, joka hyväksytään samana päivänä kuin tämä

³⁶ Tiedonanto: Yhteisen tulevaisuuden rakentaminen – Poliitiikan haasteet ja rahoitusmahdollisuudet laajentuneessa unionissa 2007–2013, KOM(2004) 101, 10. helmikuuta 2004.

asiakirja ja jossa käsitellään kattavan yksityiskohtaisesti kyseisen politiikan vaikutusta Euroopan talouden kilpailukykyyn.

- Eri teollisuusalojen erityistarpeet on otettava huomioon kaikilta osin.

Euroopan unionissa teollisten muutosten myötäilemiseksi täytäntöön pantavat toimenpiteet voivat hyvinkin perustua kokemuksiin, joita on jo saatu esimerkiksi teräsalan tukitoimenpiteistä.

Kehystetty teksti 4:

Komission metodologia kilpailukykyä koskevien ongelmien käsittelemiseksi

Komissio on viime vuosina kehittänyt metodologian, jonka avulla käsitellään sekä horisontaalisen että sektoritason kilpailukykyä koskevia ongelmia. Se perustuu kolmen tekijän yhdistelmään: analysointi, kuuleminen ja toiminta.

Kilpailukyvyn analysoinnin on oltava peruslähtökohta, sillä sen avulla haasteet pystytään yksilöimään. Pelkästään teollisuuden kilpailukyvyn tinkimätön analysointi, jonka avulla selvitetään teollisuuden vahvuudet ja heikkoudet sekä parannusta vaativat reunaehdot, saattaa antaa perustelut teollisuuspolitiikan toimenpiteille sekä horisontaalisella että sektoritasolla. Tämä työ voi auttaa havaitsemaan ja ennakoimaan teollisia muutoksia alakohtaisesti tai maantieteellisesti ja edistää sopivien tukitoimenpiteiden määrittelyä. Bioteknologian, lentokoneteollisuuden tai lääkealan tuoreissa aloitteissa tukeuduttiin kaikissa alan tilanteen ennakkanalysointiin, joka toi kussakin tapauksessa esille perustekijät.

Sidosryhmien kuuleminen on toinen peruslähtökohta. Sen on oltava riittävän laajaa ja avointa, jotta kaikki asiaankuuluvat näkökohdat saadaan esille, jotta suunnitellut toimet voidaan kohdistaa paremmin ja jotta asianosaiset ottavat ne paremmin vastaan. Aloitteet perustuvat korkean tason neuvoa-antaviin ryhmiin, jotka muodostetaan teollisuuden ja viranomaisten edustajista ja jotka antavat suosituksia alan kilpailukyvyn parantamiseksi (G10, STAR 21, LEADERSHIP 2015), sekä muihin sidosryhmien kuulemismenettelyihin.

Suosittelusten aiheellisuus vahvistetaan kokonaan tai osittain komission tiedonannolla. Niiden täytäntöönpano kuuluu joko EU:lle tai jäsenvaltioille, ja siinä tarvitaan erilaisia sääntely- tai muita välineitä. Näiden toimien on vastattava nimenomaisesti ja oikeasuhteisesti todettuihin tarpeisiin.

4.1. Teollisuudelle suotuista sääntelykehys

4.1.1. Lainsäädännön parantaminen

Kehystetty teksti 5:

Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden tehtävät sääntelyssä

Monet yritystoiminnan alueet ovat säädösten kohteena. Yritysten investoimissa niiden on otettava huomioon kaupunkisuunnittelua ja maankäyttöä koskevat säännöt. Niiden päivittäiseen toimintaan sovelletaan yhtiöoikeutta, verosääntöjä, sosiaaliturvasääntöjä, työoikeutta (mukaan luettuna työpaikan turvallisuus- ja hygienianäkökohdat), saastumisen ehkäisemistä koskevia sääntöjä ja kilpailuoikeutta. Niiden tuotteiden on täytettävä turvallisuutta, terveyttä sekä ympäristön ja kuluttajien suojaa koskevissa teknisissä määräyksissä asetetut vaatimukset. Tietyt ammattiryhmät ovat ilmeisistä varovaisuussyistä pitkälle säänneltyjä, samoin kuin sijoittautumisvapaus ja tiettyjen palvelujen, kuten

rahoituspalvelujen, tarjonta. Tiettyjen yleishyödyllisten palvelujen toimittamista (kuljetus-, energia- ja postipalvelut) koskevat erillissäädökset, tosin yhteisön tason pyrkimyksillä on pystytty vaikuttamaan siten, että näiden palvelujen monopolistiset piirteet ovat suuresti vähentyneet.

Sääntelyllä voidaan edistää kilpailukykyä, mistä todistuksena ovat sisämarkkinoiden rakentamisesta saadut kokemukset (yhdeällä yhteisellä säännöstöllä korvataan kansalliset järjestelmät). Toisaalta sääntöjen puuttuminen voi joskus olla haitta teollisuuden kilpailukyvyille, kuten yhteisöpatentin käyttöönoton viivästyminen. Yhteisön tason sääntely voi myös johtaa yritysten hallinnollisten velvoitteiden yksinkertaistamiseen silloin, kun velvollisuus ottaa yhteyttä useisiin viranomaisiin korvataan keskitetyllä asiointipisteellä. Purkamalla yhteisön sisäisen kaupan esteitä, vahvistamalla kuluttajien luottamusta rajatylittäviin markkinoihin ja yksinkertaistamalla markkinoille pääsyä tai tuotteita koskevia sääntöjä (tuote- ja elintarviketurvallisuus jne.) voidaan vaikuttaa markkinavarmuuteen kuluttajien ja yritysten kannalta, mikä voi olla hyödyksi kilpailukyvyille.

Yritykset, ostajat ja viranomaiset tunnustavat sellaisen kehyksen hyödyllisyyden, jolla määritellään rajat yritysten toimintavapaudelle. Suuri osa tällaisesta sääntelystä on välttämätöntä (esimerkiksi verotuksen, sosiaaliturvan tai elintarviketurvallisuuden alalla), vaikka voidaankin kysyä, onko se aina mahdollisimman selkeätä ja tehokasta. Jotkut maat, joissa sääntelyä on vähemmän, vastaavat julkisiin huolenaiheisiin toisin keinoin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa oikeuskulttuuri ja tarve kattaa mahdollinen vastuu vakuutuksin ovat luoneet toisenlaisen sääntökehyksen ja toisenlaiset vaatimukset.

Yhteisön sääntely kattaa pienen osan yhtiö- ja vero-oikeudesta, sekä sosiaaliturvasäännöistä, etupäässä rajatylittävien tointen kohdalla. Suurin osa sääntelystä syntyy kuitenkin kansallisesti. Työvoimamarkkinoita, työturvallisuutta, kuluttajien suojaa tai saastumisen ehkäisemistä koskevassa sääntelyssä vastuu on jaettu siten, että siihen sisältyy sekä kansallista että eurooppalaista sääntelyä. Yleishyödyllisiä palveluja koskeva sääntely on enimmäkseen yhteisön puitteiden mukaista kansallista sääntelyä.

Tekninen tuotesääntely on ollut jo pitkään ala, jossa yhteisön sääntelyllä on tärkein asema. Noin puoleen tuotteista sovelletaan muodollisia vaatimuksia ennen niiden markkinoille saattamista. Tiedyt väljät vaatimukset koskevat pakkausmerkintöjä tai pakkauksia, ja niiden tarkoituksena on antaa tietoa kyseisiin tuotteisiin sisältyvistä riskeistä. Toiset ovat tiukempia ja voivat vaihdella turvallisuusvaatimusten täyttämistä aina markkinoille saattamista koskevaan ennakkolupaun, joka tarvitaan esimerkiksi lääkkeille. Yhteisön sääntöjä annetaan, jotta varmistetaan kansallisen tason suojatoimien tunnustaminen. Kansallisia säädöksiä on paljon enemmän kuin yhteisön säännöksiä. Tuotealalla komissio hyväksyi 14 ehdotusta vuonna 2003. Samanaikaisesti jäsenvaltiot ilmoittivat komissiolle 486 toimenpidettä. Noin 15 prosenttia jäsenvaltioiden ilmoittamista luonnoksista ei sovi yhteen yhteisön oikeuden kanssa.

Sääntelyn yksinkertaistaminen ja parantaminen on pitkäaikainen prosessi. Se aloitettiin toisistaan poikkeavien kansallisten sääntöjen yhdenmukaistamisella, jolla luotiin sisämarkkinoiden perustat. Sitä seurasi pyrkimys löytää vähemmän rajoittavia keinoja yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteisön ”uusi lähestymistapa” kuuluu näihin keinoihin. On myös ryhdyttävä poistamaan kansallisella tasolla luotuja tarpeettomia rasitteita (*gold-plating*), jotka voivat johtaa markkinoiden hajanaisuuteen tai yrityksille asetettujen vaatimusten kumuloitumiseen. Lainsäädännön parantaminen on olennainen osa kehitysprosessia, joka kestää vielä pitkään.

Asiassa on jo edistytty...

Lainsäädännön parantamista koskevan toimintasuunnitelman toteuttaminen on jo auttanut parantamaan merkittävästi tapaa, jolla Euroopan unionissa säädetään lakeja. Kaikkiin aloitteisiin, joilla saattaa olla merkittäviä taloudellisia, yhteiskunnallisia tai ympäristöseurauksia, sovelletaan perusteellista vaikutustenarviointia, jonka tarkoituksena on analysoida samanaikaisesti eri vaikutukset, etupäässä teollisuuden ja kilpailukykyyn kannalta. Joiltakin osin työtä on syytä viedä pidemmälle. Esimerkiksi REACH-paketin osalta komissio työskentelee yhdessä teollisuuden kanssa jo suoritettujen vaikutusanalyysien täydentämiseksi ja teollisuuden havaitsemien erityiskysymysten selventämiseksi.

Turvautuminen perinteiselle sääntelylle vaihtoehtoihin menetelmiin (kuten itsesääntelyyn, eurooppalaiseen standardointiin myötäsääntelyn tukena, vapaaehtoihin sopimuksiin tai sääntelykehyksiin) saattaa myös tietyissä tapauksissa olla tehokkaampaa oikean tasapainon saavuttamiseksi tavoitteiden ja teollisuuden kilpailuintressien välillä. Mainitut lähestymistavat voivat tuoda lisäarvoa edellyttäen, että noudatetaan tiettyjä ehtoja ja oikeusvarmuuden periaatetta.

Sidosryhmien kuulemisessa on myös saavutettu edistystä, ja se toteutetaan ennen kaikkea aloitteissa, joilla saattaa olla merkittävää vaikutusta yritysten kilpailukykyyn.

Kehystetty teksti 6: Kuulemisen parantaminen: REACH-järjestelmä

Komissio esitti 29. lokakuuta 2003 ehdotuksensa uudeksi kemian alan sääntelykehykseksi. Ehdotetun järjestelmän (REACH, *Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals*) on määrä parantaa terveyden ja ympäristön suojelua ja säilyttää samalla yhteisön kemianteollisuuden kilpailukyky ja innovaatiovalmius.

Kun komissio aloitti REACH-ehdotuksen valmistelun, se kuuli laajasti kaikkia sidosryhmiä myös Internetin kautta kustannustehokkuuden optimoimiseksi. Kuulemisen saatiin yli 6 000 vastausta. Vastausten johdosta alkuperäiseen ehdotukseen tehtiin lukuisia muutoksia. Komissio saattoi tarkistaa vaikutustenarviointiaan ja suorittaa parannuksia, joiden pitäisi johtaa arviolta 80 prosentin säästöihin teollisuuden suorissa kustannuksissa (eli yli 10 miljardin euron säästöihin).

...Mutta on mentävä vielä pitemmälle sääntelytaakan vähentämiseksi

Neuvosto on ilmaissut toivovansa kahdensuuntaista edistystä³⁷. Uusien aloitteiden osalta se toivoo, että kilpailu-ulottuvuus otetaan voimakkaammin ja jäsennellymmiin huomioon kokonaisvaltaisessa vaikutustenarviointimenettelyssä, joka kattaa myös ympäristö- ja sosiaaliulottuvuuden. Toisaalta on vietävä päätökseen toimenpiteet, joilla arvioidaan voimassaolevan yhteisön lainsäädännön yhteisvaikutusta yritysten kilpailukykyyn ottaen huomioon eri politiikan alojen säädös- tai sääntelykeinojen välinen vuorovaikutus. Nämä arvioinnit saattavat osoittautua erityisen aiheellisiksi tietyille teollisuudenaloille, joiden kilpailuasema on erittäin herkkä kolmansien maiden kilpailulle. Autoteollisuus voisi olla hyvä esimerkki analyysin tarpeellisuudesta.

³⁷ Kilpailukykyneuvoston osuus kevään 2004 Eurooppa-neuvoston työstä (11. maaliskuuta 2004).

Kevään 2004 Eurooppa-neuvosto (Bryssel, 25.–26. maaliskuuta 2004) vahvisti mainitut pyynnöt lausuen olevansa tyytyväinen ”komission antamaan sitoumukseen, jonka mukaan se lainsäädännön parantamista koskevan toimielinten välisen sopimuksen puitteissa virtaviivaistaa edelleen yhtenäistä vaikutustenarviointiprosessia yhteistyössä neuvoston ja Euroopan parlamentin kanssa korostaen erityisesti kilpailukykyulottuvuuden vahvistamista sekä kehittää yhteistyössä neuvoston kanssa menetelmän yritysten hallinnollisen taakan mittaamiseksi”.

Puheenjohtaja Romano Prodi muistutti, että Euroopan unionin vaikutustenarviointia koskeva lähestymistapa on monialainen ja niveltyy talous-, sosiaali- ja ympäristövaikutusten kolmeen ulottuvuuteen, ja vahvisti, että komissio tutkii, missä määrin kilpailukykyyn ja varsinkin yritysten hallintorasitteisiin liittyviä näkökohtia on otettava prosessissa vielä paremmin huomioon.

Kehystetty teksti 7: Sääntelyn yhteisvaikutus: esimerkkinä autoteollisuus

Autoteollisuus edustaa merkittävää osaa EU:n taloudessa. Se tarjoaa 6,5 miljoonaa välitöntä ja välillistä työpaikkaa, ja sen osuus bruttokansantuotteesta on noin viisi prosenttia. Se vaikuttaa tuntuvasti teollisuuden kasvuun ja innovointiin ja työllistää ammattitaitoista työvoimaa, mikä auttaa Lissabonin tavoitteen saavuttamista. Ala on innovatiivinen ja vastaa markkinahaasteeseen. Esimerkiksi eurooppalaisten autojen keskimääräinen polttoaineen kulutus on huomattavasti pienempi kuin amerikkalaisen tuotannon.

Euroopan unioni on onnistunut viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana luomaan ajoneuvojen tyyppihyväksyntää koskevan yhtenäisen järjestelmän. Tämä säännöstö edustaa tärkeää edistysaskelta verrattuna kansallisiin sääntöihin, joiden olemassaolo oli aikaisemmin alalle luonteenomaista. Alan eurooppalainen sääntelymalli on onnistunut saamaan jalansijaa suuressa osassa maailmaa Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission (UNECE) suojeluksessa.

Sääntely-ympäristö, jossa autoteollisuus kehittyy, tulee yhä mutkikkaammaksi. Niiden sääntöjen määrä, jotka liittyvät esimerkiksi tienkäyttäjien turvallisuutta koskeviin tavoitteisiin tai ympäristönsuojeluun, on lisääntynyt, sillä EU ja jäsenvaltiot ovat tehneet sääntelyaloitteita, joita ei ole aina sovitettu yhteen ja joiden vuorovaikutusta ja yhteisvaikutuksia ei ole vielä täysin arvioitu. Tarvitaan siis kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa ja työtä niiden eri tekijöiden huomioon ottamiseksi, jotka vaikuttavat autoteollisuuden kilpailukykyyn. Tämä on myös teknologian alan foorumin ERTRAC:n (*European Road Transport Advisory Council*) tavoitteena.

Komissio on myös aloittamassa uusia työsarkoja sääntelytyön laadun parantamiseksi sekä yhteisön että jäsenvaltioiden tasolla:

- hyvien sääntelykäytäntöjen vaihtaminen jäsenvaltioiden kanssa ja niiden välillä
- sääntelyn laatua mittaavien indikaattoreiden määrittelytyö
- lainsäädäntö- tai muiden aloitteiden vaikutusten jälkiarviointi
- ylisääntelyn syitä koskeva selvitystyö.

Perusteellisen vaikutustenarvioinnin laatu on myös ilmeisen ratkaiseva komission ehdotusten uskottavuuden kannalta. Varmistaakseen analyysien laadun komissio aikoo luoda sisäisen neuvoa-antavan elimen, joka muodostuu alan asiantuntijoista ja jonka tehtävänä on neuvoa, mitä metodologiaa arvioinneissa olisi noudatettava.

Tämän lisäksi olisi tutkittava ja otettava huomioon sääntelyn vaikutus nykyisiin ja uusiin tuote- ja palvelumarkkinoihin sekä tutkimukseen ja innovointiin. Tältä kannalta on tärkeää yksilöidä tarpeeksi aikaisin alat, joilla voimassaoleva lainsäädäntö tai sen puuttuminen muodostaa esteen kehitykselle ja uuden tekniikan leviämiselle, ja määritellä tarvittavat toimenpiteet ongelmien ratkaisemiseksi. Tämän ennakoivan tavan mukauttaa sääntelykehys nopeaan tekniseen kehitykseen omaksuvat kaikki Euroopan teknologialan foorumeissa mukana olevat osapuolet.

4.1.2. Jokaisen kannettava vastuunsa

Yhteisön teollisuuden kilpailukyky on kaikkien asia. Neuvoston ja Euroopan parlamentin on myös omia tavoitteitaan toteuttaessaan pidettävä huolta siitä, että lainsäädäntöprosessin aiheuttamat toimenpiteet eivät haittaa kilpailukykyä. Komissio on valmis tukemaan tätä menettelytapaa. Komissio voisi auttaa muita toimielimiä arvioimaan ehdotettujen tarkistusten seuraukset lainsäädännön parantamista koskevan toimielinten sopimuksen puitteissa. Neuvoston kilpailukykyä käsittelevä kokoonpano on Eurooppa-neuvoston pyynnöstä ilmoittanut aikovansa valvoa ehdotuksia, joilla saattaa olla huomattavaa vaikutusta kilpailukykyyn, vaikka se ei kuulu sen varsinaisiin tehtäviin.

Yhteisön toimivalta ja keinot ovat rajoitetut teollisuuspolitiikan alalla. Jäsenvaltioiden on itsensä pidettävä huolta siitä, ettei niiden antamalla säännöillä ole kielteistä vaikutusta yritys ympäristöön (esimerkiksi vaikeuttamalla markkinoille pääsyä tai hidastamalla uuden toiminnan tai teknologian kehitystä) ja ettei niillä luoda perusteettomia haittoja tai esteitä kaupalle vastoin vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta.

4.2. Eri politiikan alojen välisen synergian optimointi

Euroopan kilpailukyky riippuu suurelta osalta teollisuudesta. Yhteisön ja jäsenvaltioiden instituutioiden on kuitenkin autettava luomaan yrityksille otollinen ympäristö. Komissio ja neuvosto ovat äskettäin tuoneet esille, miten tärkeätä on lähestyä kilpailukykyä koskevia kysymyksiä kokonaisvaltaisesti³⁸.

Edellisessä teollisuuspolitiikkaa koskevassa tiedonannossa tuotiin esille eri politiikan alojen mahdollisia synergioita. Huolellisen tutkimuksen avulla on pystytty selvittämään konkreettisia aloitteita viideltä osa-alueelta – osaaminen, sisämarkkinat, koheesio, kestävä kehitys ja kansainvälinen ulottuvuus – yhteisön politiikan vaikutusten parantamiseksi teollisuuden kilpailukyvyn kannalta.

³⁸ Eräitä Euroopan kilpailukyvyn avainkysymyksiä – tavoitteena kokonaisvaltainen lähestymistapa, KOM(2003) 704 lopullinen, 21.11.2003.

Kehystetty teksti 8: Yhteisön politiikan analyyttisten perusteiden lähentäminen

Yhteisön eri politiikan alojen synergian optimointi siten, että niillä on mahdollisimman suuri myönteinen vaikutus teollisuuden kilpailukykyyn, tarkoittaa sitä, että politiikan aloilla on riittävän yhdenmukainen analyyttinen perusta. Näin pystytään varmistamaan näiden politiikan alojen mahdollisimman hyvä koherenssi. Perustan parantamiseksi komissio on suorittanut kaksi ”analyysien analysointia”.

Ensimmäisessä tutkittiin työllisyyden ja kasvun vuorovaikutusta. Analyysin tulosten mukaan tuottavuuden ja työllisyyden samanaikaiset kasvutavoitteet eivät ole keskenään ristiriidassa, etenkin keskipitkällä aikavälillä. Elintason nousu riippuu näistä kahdesta tekijästä.

Keskipitkällä aikavälillä taloudellisen kasvun määrää ensi kädessä tuottavuuden kasvu. Tämä riippuu eri tekijöistä: pääomasijoituksista ja investoinneista tieto- ja viestintätekniikkaan, teknisestä kehityksestä, organisaation nykyaikaistamisesta ja koulutuksesta. Työllisyyden kasvun määrää pitemmällä aikavälillä työvoimamarkkinoiden kehitys ja työvoiman tarjontaan vaikuttavat tekijät. Viime vuosina työllisyyden kasvu on vaikuttanut tuottavuuden kasvua enemmän yleiseen kasvuun. Lisääntynyt osallistuminen työmarkkinoihin, taitojen parantuminen ja suurempi joustavuus ovat saaneet aikaan työpaikkojen runsaampaa kasvua.

Tuottavuuden ja työllisyyden voimakkaan kasvun edistäminen edellyttää eräitä uudistuksia. Niiden avulla pyritään lisäämään työpaikkojen tarjontaa ja työntekijöiden mukautumiskykyä, parantamaan sääntelyä, kannustamaan yrittäjyyttä ja innovointia, avaamaan palvelujen sisämarkkinat sekä parantamaan henkisen pääoman ja tekniikan nykyaikaistamista. Niiden taustalla on samanaikaisesti oltava makrotaloudellinen kehys ja vakaa budjettipolitiikka.

Toisessa analyysissä keskityttiin ympäristöpolitiikan vaikutukseen eurooppalaisiin yrityksiin.

Analyysin mukaan ympäristöalan sääntely keskittyy olennaisilta osin varallisuus oikeuksien luomiseen ja jakamiseen (tai uudelleen jakamiseen) ympäristöresurssien käyttö- ja saastumisasioissa. Pakottamalla asianosaiset ottamaan huomioon ympäristöresurssien harvinaistumisen sääntely voi auttaa parantamaan taloudellista tehokkuutta. Resurssien kohdistamisen tehokkuutta parantaessaan sillä on tärkeä merkitys, kun se luo ”voittajia” ja ”häviäjiä”.

Ympäristösääntelyn lopputulos kustannusten kannalta on se, että joidenkin yritysten tai alojen tuotanto maksaa entistä enemmän. On tärkeää tietää varmuudella ympäristösääntelyn yrityksille aiheuttamat kustannukset, mutta yritysten kannalta on viime kädessä olennaista mieltää kustannusten vaikutus innovaatiovalmiuteen, kannattavuuteen, hintoihin ja kysynnän dynamiikkaan. Vaikutukset riippuvat suuressa määrin (i) sääntelytyypistä – eli sen vaikutuksesta tuotantontekijöihin, tuotantomenetelmiin tai lopputuotteeseen; (ii) tavasta, jolla kyseiset yritykset rahoittavat saastumista vähentävää teknologiaa; ja (iii) markkinarakenteesta (kysynnän jousto, kansainväliselle kilpailulle altistumisaste jne.).

Ympäristösääntelyn lopputulos hyötyjen kannalta on se, että jotkut yritykset tai alat hyötyvät myönteisistä kysyntä- ja työllisyysvaikutuksista, joita ei olisi syntynyt ilman sääntelyä. Sen pitäisi myös vaikuttaa tuotantontekijäkustannuksia vähentävästi säännellyillä aloilla kannustamalla parempaan resurssien käyttöön ja aloilla, jotka viime kädessä hyötyvät entistä puhtaammista tuotantontekijöistä ja kustannusten laskusta työntekijöiden terveyden ja kansanterveyden muodossa.

EU:n yhteisillä ympäristösäännöillä varmistetaan tasavertaiset kilpailuedellytykset sisämarkkinoilla toimiville yrityksille. Ympäristönsuojelua koskevien sääntöjen tiukkuus vaihtelee eri maissa, mitä voidaan perustella ympäristöongelmien ja saastumisvaikutusten eroilla. Kansallisten lähestymistapojen eroja päämäärien ja keinojen suhteen on silti tarkasteltava huolella sen varmistamiseksi, että ne ovat tosiasiallisesti ja oikeudellisesti yhteensopivia sisämarkkinatoiminnan kanssa.

Monet ympäristöuhat ovat luonteeltaan rajatylittäviä ja maailmanlaajuisia, jolloin tarvitaan yhden maan tai alueen kapasiteetin ylittäviä toimia. Pelkästään Euroopan unionin tasolla suoritettavat toimenpiteet otsonikehän palauttamiseksi ennalleen tai kasvihuonekaasujen vähentämiseksi eivät riitä. Nämä kysymykset edellyttävät maailmanlaajuisia ja monenvälisesti sovittuja toimia. Tästä syystä on varmistettava, että Euroopan tärkeimmät kauppakumppanit osallistuvat ja vaikuttavat tasapuolisesti suunniteltuihin toimiin.

4.2.1. Osaamisen saattaminen yritysten käyttöön

Teollisuuden kilpailukyky edellyttää osaamisen parempaa hyödyntämistä; tähän päästään tutkimus- ja innovaatiotoiminnan, työvoiman ammattitaidon nostamisen, tieto- ja viestintätekniikan ja sellaisen kilpailupolitiikan avulla, jossa osaaminen otetaan huomioon.

- Tutkimusinvestoinnit: toimintaohjelma Euroopalle

Euroopan tutkimusalueen luomista koskevan toimintaohjelman tarkoituksena on toteuttaa tutkimuksen ja tekniikan sisämarkkinat, ja Euroopan tutkimusta nykyisin haittaavan jakautumisen vähentämiseksi Euroopassa on laadittu toimintasuunnitelma, jonka avulla pyritään lisäämään tutkimusinvestointeja ja saavuttamaan Barcelonan Eurooppa-neuvoston asettama tavoite nostaa Euroopan tutkimuksen ja kehityksen kokonaisinvestoinnit kolmeen prosenttiin BKT:stä vuoteen 2010 mennessä parantamalla tutkimuksen laatua ja sen sovittamista markkinavaatimuksiin³⁹. Toimintasuunnitelma vaatii useiden politiikan alojen, muidenkin kuin tutkimuksen ja innovoinnin, toimia ja edellyttää kaikkien julkisten tukimuotojen parantamista.

Toimintasuunnitelma käsittää kolme ensisijaista periaatetta:

1. Julkisen tutkimusrahoituksen lisääminen – jäsenvaltioiden ja unionin tasolla – eurooppalaisten talousarviota koskevien suuntaviivojen rajoissa sekä julkisyhteisöjen ja teollisuuden tutkimusyhteysklien vahvistaminen.
2. Henkisen potentiaalin lisääminen tieteissä ja tekniikassa parantamalla uraedellytyksiä ja tutkijoiden liikkuvuutta, elvyttämällä nuorten kiinnostusta tieteisiin ja helpottamalla kolmansista maista lähtöisin olevien parhaiden tutkijoiden maahan pääsyä ja oleskelua maassa⁴⁰.
3. Niiden reunaehtojen parantaminen, joilla yrityksille tarjotaan tutkimusinvestointeihin suotuisa ympäristö ja joilla yrityksiä kannustetaan lisäämään investointejaan Euroopassa.

³⁹ KOM(2003) 226 lopullinen, Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle, 30. huhtikuuta 2003.

⁴⁰ Tältä osin komissio tekee ehdotuksia, joiden tarkoituksena on nopeuttaa ja yksinkertaistaa kolmansista maista lähtöisin olevien tutkijoiden oleskeluluvan saantia (KOM(2004) 178 lopullinen, 16. maaliskuuta 2004).

Immateriaalioikeuksien, markkinasääntelyn, kilpailusääntöjen, rahoitusmarkkinoiden ja verotuksen alalla on ryhdyttävä uusiin toimenpiteisiin.

Järjestelmän tavoitteena on lisätä Euroopan kykyä hankkia etenkin yksityisiä tutkimusinvestointeja ja kasvattaa julkisrahoitusta yhteen prosenttiin BKT:stä vuoteen 2010 mennessä avoimen koordinoitimenetelmän puitteissa.

Tuoreessa ehdotuksessaan vuosien 2007–2013 rahoituskehikseksi komissio näytti tietä esittämällä tutkimusbudjetin kasvattamista yli kaksinkertaiseksi. EU:n olisi myös keskitettävä toimintansa tiettyihin suuriin aihepiireihin, jotka koskevat suoraan teollisuuden kilpailukykyä, kuten julkis- ja yksityissektorin yleiseurooppalaisiin kumppanuuksiin, joiden avulla edistetään teknologiatutkimusta, tutkimuksen infrastruktuureja, henkisiä resursseja, Euroopan tutkimuksen dynaamisuutta ja tuottavuutta, osaamiskeskusten syntymistä sekä kansallisten ja alueellisten tutkimusohjelmien ja -politiikan yhteensovittamista.

Toimintasuunnitelmaan kuuluvista aloitteista on syytä mainita erityisesti teknologiayhteisöt. Niiden avulla saadaan aikaan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa ja helpotetaan johtavien markkinoiden⁴¹ muodostumista Eurooppaan. Ne määrittelevät yhteisen tutkimuksen aihepiirit, ja antavat näin sysäyksen Euroopan teknologiapotentiaalille kärkeknologian aloilla, kuten nanoteknologiassa tai vetytutkimuksessa, sekä sellaisilla perinteisillä aloilla, jotka ovat erityishaasteiden edessä. Niillä voi olla huomattava vaikutus kilpailukyvyn parantamiselle. Esimerkiksi uusien materiaalien ja uusien tuotantomenetelmien tutkiminen on yksi toimialoista, joita voidaan tarkastella ja kehittää tekstiili- ja vaatetusalan teknologiayhteisöjen piirissä. Teknologiayhteisöt auttavat osaltaan luomaan toimivat julkisen ja yksityisen sektorin suhteet tutkimuksen, teollisuuden, rahoitusyhteisön ja poliittisten päättäjien välille. Yksityissektorin edustajien osallistumisella varmistetaan erityisesti, että teknologiayhteisöt ottavat täysin huomioon suunniteltujen alojen tulevan markkinapotentiaalın tarpeet ja odotukset.

- Innovaatiopolitiikka

Komissio esittää kevään 2004 aikana toimintasuunnitelman, joka koskee Euroopan kilpailukykyä edistävää innovointia ja jonka tarkoituksena on asettaa yritys Euroopan innovaatiopolitiikan ytimeksi.

Toimintasuunnitelma käsittää kuusi periaatteellista tavoitetta:

1. Kaikkien, sekä teknisten että muiden (organisaatio jne.) innovaatiomuotojen kannustaminen ja osaamisen levittäminen kaikkien yritysten keskuudessa.
2. Osaamisen ja tekniikan tehokkaan levityksen edistäminen yrityksissä. Jäsenvaltioilla sekä alue- ja paikallisviranomaisilla on oltava tässä asiassa aktiivinen merkitys, esimerkiksi kannustamalla yritysryppäiden (klusterit) aloitteita.
3. Henkisten resurssien kehittäminen innovointia varten. Opetukseen ja koulutukseen on investoitava enemmän ja tehokkaammin innovoinnissa vaadittavien valmiuksien kehittämiseksi. Valmiusvaatimuksia koskevien analyysien pohjalta komission, jäsenvaltioiden

⁴¹ Johtavien markkinoiden osalta ks. lähemmin komission tiedonanto, Innovaatiopolitiikka: unionin Lissabonin strategiaa koskevan lähestymistavan päivittäminen.

ja sidosryhmien olisi edistettävä innovoinnin erityisammattien⁴² tunnustamista ja kannustettava niiden liikkuvuutta varsinkin alalta toiselle ja pk-yritysten suuntaan.

4. Innovaatioinvestointien rahoituksen lisääminen. Yhteisön rahoitusmuotojen olisi entistä enemmän suuntauduttava mainittuun tavoitteeseen. Kuudes tutkimus- ja kehitystoiminnan puiteohjelma (17,5 miljardia euroa) ja aluerahastot (195 miljardia euroa kaudeksi 2000–2006) ovat avanneet tämän suunnan. Tulevissa ohjelmissa on määrä vahvistaa suuntausta.

5. Innovoinnille otollisen sääntely- ja hallintoympäristön edistäminen. Immateriaalioikeuksien hallinnointia on parannettava, esimerkiksi vähentämällä yritysten kustannuksia ja luomalla ”tukipalvelu” patenttien ja immateriaalioikeuksien vaalimiseksi.

6. Hyvän hallintotapamallin kehittäminen unionille innovointia varten. Toimijoita – jäsenvaltioita ja sidosryhmiä – kehoitetaan avaamaan vuoropuhelu yhteisten tavoitteiden yksilöimiseksi ja synergian luomiseksi. Komission aikomuksena on ehdottaa jäsenvaltioille yhteisiä kunnianhimoisia tavoitteita ja pyytää niitä hyväksymään tavoitteet maaliskuuhun 2005 mennessä.

- Tehdasteollisuuden tutkimuksen tulevaisuutta koskeva pohdinta

Syksyllä 2004 esitetään horisontaalisemman näkökannan mukainen strateginen asialista tehdasteollisuuden tutkimuksen tulevaisuudelle tavoitteena yksilöidä tutkimuksen suuret linjat, jotta teollisuusyritysten kilpailukyvyyn nostamiseen voidaan vaikuttaa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Asiakirjassa ehdotetaan tulevia teknologia-, opetus- ja koulutustoimia, kansainvälistä yhteistyötä sekä teolliseen innovointiin kannustavan ympäristön luomista. Se muodostaa niin ikään perustan niiden tutkimus- ja innovaatiotoimien valmistelulle, joita ehdotetaan seitsemänteen tutkimuksen ja kehityksen puiteohjelmaan (2007–2011).

- Sijoittaminen henkiseen pääomaan

Hyvin koulutettu, perehdytetty ja mukautumiskykyinen työvoima on kilpailukyvyyn, tuottavuuden ja työllisyyden kasvun avaintekijä. Wim Kokin johtama työllisyyttä käsittelevä työryhmä ja kevään 2004 Eurooppa-neuvosto ovat korostaneet, että Euroopan on sijoitettava enemmän ja tehokkaammin henkiseen pääomaansa. Jotta tässä onnistuttaisiin, tämän lisäinvestoinnin vastuut ja kustannukset on jaettava viranomaisten, yritysten ja henkilöiden itsensä kesken. Henkisen pääoman ja työntekijöiden valmiuksien parantamiseksi sekä koulutuksen vahvistamiseksi on suunnitteilla tiettyjä toimia.

Euroopan työllisyysstrategian mukaisesti viranomaisten on kehitettävä kunnianhimoista politiikkaa työntekijöiden valmiuksien mukauttamiseksi, koulutustason nostamiseksi ja ennen kaikkea koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi, sekä lisättävä vähän koulutettujen henkilöiden osallistumista oppimiseen. Eräät teollisuudenalat – joille on usein ominaista pk-yritysten suuri osuus – investoivat muita vähemmän työvoimaansa. Koska markkinat eivät itsestään pysty takaamaan riittävää investointitasoa, on vahvistettava alakohthaisten tai alueellisten koulutusrahastojen tapaan toimivia hyötyjen ja kustannusten tasaamisjärjestelmiä.

⁴² Kyse on useista eri alojen ammattista: patenttitietämys aineettoman omaisuuden alalla, uuden tekniikan käyttö, innovaatio- ja kehitystoiminnan riskianalyysi, tekniikan ja sääntelyn seuranta sekä teknologiansiirron tehtävät.

Tältä näkökannalta Euroopan sosiaalirahasto ja tulevat eurooppalaiset ammatilliset koulutusohjelmat ovat tärkeässä asemassa opetus- ja koulutusjärjestelmiä nykyaikaistettaessa.

Sijoittaminen henkiseen pääomaan on vielä kiireellisempää, kun otetaan huomioon nykyinen aktiiviväestön ikääntyminen ja pian myös vähentyminen, jotka muodostavat kasvavan riskin ammattitaidon riittämättömyydestä ja vajeesta. Tältä kannalta on myös ennakoitava paremmin valmiustarpeet ja mukautettava koulutustarjonta niiden mukaiseksi, varsinkin kun teollisuudessa on usein pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta. Komissio on ehdottanut, että neuvoston työllisyyskomitea ryhtyy kunnianhimoiseen työhön kokemusten vaihtamiseksi tästä aiheesta työllisyysstrategian mukaisesti. Tältä osin kansanterveyden korkea taso voi myös osaltaan vaikuttaa laadukkaaseen ja tuottavaan henkiseen pääomaan.

Komissio aikoo myös ammatillista koulutusta koskevissa aloitteissaan ennakoida paremmin ja kartoittaa ammattitaitovajetta yhteistyössä sidosryhmien kanssa (varsinkin jäsenvaltioiden kanssa avoimen koordinoitimenetelmän avulla) tarjotakseen sopivimpia ratkaisuja. Komissio varmistaa myös, että seuraavan sukupolven yhteisöohjelmat opetuksen ja koulutuksen alalla vastaavat paremmin sekä tietäntyyppisen ammattitaidon horisontaalisiin (esimerkiksi insinöörikoulutusmuodot) että alakohtaisiin tarpeisiin. Komissio on niin ikään ehdottanut tutkinto- ja pätevyysvaatimuksia selkeyttäviä yhteisiä puitteita (Europass), joiden tarkoituksena on edistää työmarkkinaviestintää⁴³.

Lissabonin strategiassa painotetaan tarvetta panostaa enemmän ja tehokkaammin elinikäiseen oppimiseen ja koulutukseen, jos unioni haluaa saavuttaa kilpailukyvyllä asetetut tavoitteet⁴⁴. Jatkuvaan ammatilliseen koulutukseen, aikuisopetukseen ja korkeaan koulutukseen suunnatun yksityisen rahoituksen tasot ovat vieläkin täysin riittämättömät.

Avointa koordinoitimenetelmää sovelletaan näissä asioissa. Sitä täydennetään paikallisilla ohjelmilla, verkottumisella ja vaihtamalla hyviä käytänteitä. Maat, jotka ovat elvyttäneet eniten elinikäisen oppimisen järjestelmiään, ovat suoriutuneet parhaiten tuottavuudessa, tutkimuksessa ja innovoinnissa.

Juuri kilpailukykyisimmät maat ovat luoneet teollisuuden ja akateemisen maailman välisiä yhteyksiä rakentamalla kaikkien toimijoiden verkkoja, rahoittajat mukaan luettuina. Elinikäisen oppimisen rakenteet voivat niin ikään auttaa maita lievittämään teollisista muutoksista työntekijöille aiheutuvia seurauksia.

- Tieto- ja viestintätekniikka kilpailukyvyn palveluksessa

Toimintasuunnitelmaan ”eEurope 2005” sisältyy palvelujen ja verkkojen kehittämisaloitteita, joiden avulla luodaan yhteisön politiikan alojen koordinoitu lähestymistapa tieto- ja viestintätekniikan alalle. Suunnitelma keskittyy aloille, joilla julkispolitiikka voi tarjota lisäarvoa. Teollisuuspolitiikkaan vaikuttavat pääalat ovat:

a) Sähköinen liiketoiminta. Yhteisön tämän alan toimilla pyritään luomaan sähköiselle kaupankäynnille suotuista sääntely- ja muu ympäristö. Muilla aloitteilla autetaan pk-yrityksiä määrittelemään sähköistä kaupankäyntiä koskevat strategiansa tieto- ja viestintätekniikan käytön optimoimiseksi ja valitsemaan sopivimman teknologian, mukauttamaan

⁴³ KOM(2003) 796.

⁴⁴ Neuvoston ja komission yhteinen väliraportti, Koulutus 2010, hyväksytty 26. helmikuuta 2004.

toimintatapojaan ja toteuttamaan välttämättömiä organisaatiomuutoksia. Valmistusalan pk-yrityksiin kiinnitetään erityishuomiota.

b) Laajakaistaviestintä. Jäsenvaltiot kehittävät kansallisia strategioita, jotka keskittyvät tarjontaan ja edistyneiden sovellusten kysynnän kehitykseen, jotka avaavat tietä uusien palvelujen ja uusien markkinoiden luomiselle.

c) Tietotekniikan käyttöä koskevan sääntelykehysten parantaminen. Teknologiakeskusten yhteentoimivuus antaa loppukäyttäjille, kuluttajille ja yrityksille varman pääsyn julkisten ja kaupallisten palvelujen piiriin. Sähköisen kaupankäynnin sääntelykehys vahvistuu, kun sähköistä allekirjoitusta, verkkokauppaa ja tekijänoikeuksia koskevat direktiivit saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja kun hyväksytään julkisia hankintoja koskevat direktiivit, joilla julkissektorin sähköiset hankinnat tehdään mahdollisiksi. Lisäksi ensimmäisen tason verkkotunnuksen ”eu” hyväksyminen voisi lisätä luottamusta Euroopan sähköiseen kauppaan.

- Kilpailupolitiikan vaikutus tutkimuksen ja kehityksen sekä innovoinnin kehitykseen ja levittämiseen

Tutkimustukien alalla vuoden 2005 tutkimustukipuitteiden tarkistus auttaa vastaamaan tutkimustoiminnan muuttuvaan todellisuuteen.

Komissio aikoo myös hyväksyä tiedonannon valtion- ja innovaatiotuista vuonna 2005. Tarkistuksen avulla pyritään parantamaan pk-yritysten mahdollisuuksia saada tukea innovatiivisiin hankeinvestointeihin ja ammattitaitoisen työvoiman palkkaamiseen sekä yrityshautomoiden ja muiden välittäjäorganisaatioiden tarjoamia innovaatiopalveluja varten. Komissio laatii myös käsikirjan tai ”käyttöohjeet” ennen vuoden 2004 loppua. Tässä asiakirjassa innovaatiotukimahdollisuudet sekä yrityshautomaille ja muille välittäjäorganisaatioille suunnatut tukimuodot kerätään yhteen teokseen.

Riskipääoman kehittämistuen käsittelyä tarkastellaan myös vuonna 2005. Tarkoituksena on tehdä yksinkertaisemmaksi ja joustavammaksi sellaisten pienten tukimäärien (myös innovaatiotukien) hyväksyminen, joilla ei ole merkittävää kilpailuvaikutusta.

Teknologiasiirron vapauttamista koskevan asetuksen uudelleen tarkastelu on juuri saatu valmiiksi. Sen tarkoituksena on edistää mahdollisimman pitkälle teknologialisenssien jakamista keskittymällä sopimuksiin, jotka saattavat olla kilpailunvastaisia. Uudelleen tarkastelulla pyritään myös saavuttamaan oikea tasapaino immateriaalioikeuksien hyödyntämisen ja kilpailua koskevien perusteltujen huolenaiheiden välillä.

4.2.2. Markkinoiden toimivuuden parantaminen

Yhtenäismarkkinoiden sisäinen kilpailu on paras kilpailutae keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Sisämarkkinoiden toteuttamisen jatkaminen on edelleen ensisijainen tehtävä, ja se koskee sekä tuotteita että palveluja teollisuuden ja palvelujen paremman vuorovaikutuksen edistämiseksi. Nykyisten kansallisten säädösten yhteisönlajuuinen yhdenmukaistaminen tai niiden tehokas vastavuoroinen tunnustaminen edistää myös yleisemmin sisämarkkinatoiminnan parantamista.

- Tuotteiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden parantaminen

Yhteisön tasolla voidaan mainita viisi tärkeää aloitetta.

1. Teollisuus tarvitsee korkealaatuisia ja mahdollisimman edullisia palveluja pysyäkseen kilpailukykyisenä. Tuoreen palveluja koskevan direktiiviehdotuksen ripeä hyväksyminen luo todelliset sisämarkkinat tälle alalle. Kannustamalla rajatylittävää taloudellista toimintaa ja vilkastamalla kilpailua se laajentaa valintamahdollisuuksia, parantaa laatua ja saa sekä kuluttajien että palveluja käyttävien yritysten maksamat hinnat laskemaan.
2. Uuden lähestymistavan mukaisten direktiivien yhdenmukaisempi soveltaminen auttaa yrityksiä hyödyntämään paremmin säädösten joustomarginaalia.
3. Eurooppalaisen standardoinnin strategista merkitystä on pohdittava Euroopan yrityskehityksen tukemisessa sisäisellä tasolla, EU:n lähinaapurimaissa ja kansainvälisellä tasolla, jotta tätä keinoa voitaisiin hyödyntää entistä paremmin.
4. Integroitujen pääoma- ja rahoituspalvelumarkkinoiden luominen on ehdoton osatekijä Euroopan kilpailukykystrategiassa, erityisesti teollisuuden kilpailukyvyn lisäämisessä. Vuonna 1999 käynnistetyn rahoituspalvelujen toimintasuunnitelman strateginen päätavoite oli auttaa yleiseurooppalaisia rahoitusmarkkinoita toteuttamaan koko potentiaaliaan ja vähentää investointien pääomakustannuksia. Vuoden 2005 suunnitelman valmistuminen on ensisijainen tavoite Euroopan teollisuuden kilpailukyvyn kannalta.
5. Yhtiöoikeutta ja yritysten omistajaohjausta koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpano mahdollistaa yhtiöoikeuden ja omistajaohjauksen integroimisen ja nykyaikaistamisen, mikä koskettaa yrityksiä, markkinoita ja yleisöä.

- Kilpailukyvyn edistäminen tehokkaan kilpailupolitiikan avulla

Kilpailupolitiikan avaintehtävää teollisuuden kilpailukyvyn tukemisessa vahvistavat 1. toukokuuta voimaan tulevat uudet asetukset kilpailun ja keskittymien valvontasäännöistä. Uudella kilpailusääntökehyksellä kevennetään sääntelytaakkaa poistamalla ilmoitusmenettely. Tämä tarkoittaa sitä, että yritykset voivat nopeuttaa strategista päätöksentekoaan, kun niiden ei tarvitse enää odottaa komission hyväksyntää sopimuksilleen ja toimintatavoilleen. Komissio voi sen avulla keskittyä kilpailusääntöjen soveltamisessa vakavimpiin ja haitallisimpiin kilpailuongelmiin. Ottamalla selvemmin huomioon keskittymisen tehokkuushyödyt komissio voi paremmin erottaa kilpailua vähentävät fuusiot muista fuusioista⁴⁵.

Elvytys- ja saneeraustukea koskevien linjausten tarkistuksella pyritään mahdollistamaan ja nopeuttamaan saneerauksia ja minimoimaan vääristymiä, joita tämäntyyppiset tuet saattavat aiheuttaa kyseisillä teollisuudenaloilla.

- Energiavaatimusten ja kilpailukyvyn yhteensovittaminen

Kolmella suurella energia-alan haasteella on merkittäviä seurauksia teollisuuden kilpailukyvyille. Ensiksi energihuollon turvaaminen on välttämätöntä, ja komissio esittää jatkossakin aloitteita sen varmistamiseksi. Toiseksi sähkö- ja kaasumarkkinoiden avaaminen kaikille kaupallisille käyttäjille 1. heinäkuuta 2004 mennessä hyödyttää koko teollisuutta, myös pk-yrityksiä. Kolmanneksi sähkön hinnan nousu saattaa vaikuttaa kilpailukykyyn. EU on sitoutunut täyttämään Kiotossa allekirjoittamansa velvoitteet siten, että vaatimusten

⁴⁵ Neuvoston asetukset (EY) 139/2004, EYVL L 24, 29.1.2004, s. 1; komission tiedonanto, EYVL C 31, 5.2.2004, s. 5.

täyttämisestä aiheutuvat kustannukset minimoidaan. Komissio laatii asiasta raportin, jossa selvitetään ympäristökustannusten integroinnin vaikutusta energiahintoihin. Muutkin tekijät, kuten energiamarkkinoiden vapauttaminen tai öljyn hinnan vaihtelut, otetaan huomioon.

- Tiettyjen veroesteiden poistaminen sisämarkkinoiden toteuttamiseksi

EU:n yritysten on toimittava yhtenäisellä talousalueella, jossa sovelletaan erilaisten kansallisten yhtiöverojärjestelmien kokonaisuutta. Siitä seuraa taloudellisen tehokkuuden menetystä, vaatimusten täyttämisestä johtuvia kustannuksia ja avoimuuden puutetta.

Jotta kevennettäisiin EU:n sisällä rajat ylittävää toimintaa harjoittaviin yrityksiin kohdistuvien verorasitteiden painoa, ja jotta saataisiin aikaan merkittäviä tehokkuussäästöjä ja -etuja, Komissio suunnittelee tekevänsä ehdotuksen ensimmäiseksi koeluontoiseksi vapaaehtoismenpiteeksi. Siinä on kyse yhtiöverojärjestelmän määräytymisestä kotipaikkavaltion sääntöjen mukaan, eikä siis niiden jäsenvaltioiden eri verosäännösten määräysten mukaan, joissa pk-yritykset toimivat. Näin ollen koehankkeeseen osallistuvat jäsenvaltiot sitoutuvat tunnustamaan vastavuoroisesti verotettavan tulon eri laskentamenetelmät.

Euroopan unionissa toimivien yritysten yhteisen konsolidoidun veroperustan määrittelemiseksi olisi mahdollista soveltaa perustamissopimuksen määräyksiä tehostetusta yhteistyöstä, jos näyttää siltä, ettei ole mahdollista saavuttaa edistystä kaikkien unionin maiden osalta.

Suunnitelmissa on myös alv-velvoitteiden yksinkertaistaminen vuonna 2004. Siihen on määrä sisältyä keskitetyn asiointipisteen järjestelmä. Mainitun järjestelmän olisi perustuttava kokemuksiin, jotka on saatu yhteisestä eurooppalaisesta asiointipisteestä, joka on perustettu kolmansien maiden verkkokauppioiden alv-asioita varten. Se vähentäisi huomattavasti hallinnollista alv-taakkaa, sillä yritykset voivat kääntyä yhden ainoan veroviranomaisen puoleen omalla kielellään, eikä niiden tarvitse täyttää kuin yhdenlaiset velvoitteet.

Jotta kannustettaisiin parhaiden toimintatapojen levittämistä verotuksen alalla, komissio tarkastelee myös mahdollisuutta käyttää avointa koordinoitimenetelmää.

4.2.3. Koheesiopolitiikan asettaminen teollisten ja rakennemuutosten käyttöön

- Teollisten muutosprosessien myötäily ja alueellisten innovaatiojärjestelmien tukeminen

Koheesiopolitiikan olisi paitsi myötäiltävä teollisuuden muutoksia myös oltava ennakoivaa kannustamalla alueita vahvistamaan kilpailukykyään ja kehittämään innovaatiovalmiuttaan.

Komissio on tunnustanut mainitut tavoitteet kolmannessa kertomuksessaan taloudellisesta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta ohjelmakaudeksi 2007–2013, ja siinä painotetaan erityisesti yritysinnovointia kannustamalla tutkimuslaitosten ja teollisuuden läheisempiin suhteisiin. Tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksien käytön edistäminen on toinen tavoite. Rahoituksen saannin ja osaamisen parantaminen edistävät yrittäjähänkeä. Tähän päästään perustamalla korkeakoulualoitteisia *spin off* -yrityksiä, parantamalla teollisuuden ja tutkimuskeskusten välistä rajapintaa tai edistämällä yrityshautomojen kehittämistä. Näiden osa-alueiden kautta koheesiopolitiikka käyttää teollisuusryppäiden potentiaalia keinona parantaa alueiden kilpailukykyä.

Muita vähemmän kehittyneiden alueiden tukeminen – uusissa ja nykyisissä jäsenvaltioissa – on koheesiopolitiikan ensimmäinen tavoite. Näillä alueilla teollisuuden suoraan tukemiseen yhdistetään yritysten yleisten toimintaedellytysten parantaminen sekä kuljetuksen, televiestinnän ja energian infrastruktuurien laajentaminen ja nykyaikaistaminen. On myös ehdotettu sopeutusrahaston perustamista. Sitä kartutettaisiin yhdellä miljardilla eurolla vuodessa, mikä antaa mahdollisuuden myötäillä taloudellisia uudelleenjärjestelyjä varsinkin niillä alueilla ja aloilla, jotka ovat erityisen alttiita kansainväliselle kilpailulle tai muille epäsuhtaisille sokkivaikutuksille.

- Eurooppalaisen strategian asettaminen työllisyyden ja kilpailukykyyn käyttöön

Euroopan työllisyysstrategiassa, joka on olennainen osa Lissabonin strategiaa, painotetaan tavoitteita, jotka tähtäävät suoraan Euroopan teollisuuden kilpailukykyyn, kuten henkisen pääoman kehittäminen ja elinikäinen oppiminen, työpaikkojen ja yrittäjähengen luominen sekä työntekijöiden ja yritysten tukeminen taloudellisiin muutoksiin sopeutumisessa. Näitä tavoitteita tuetaan Euroopan sosiaalirahastosta, jolla edistetään opetus- ja koulutusinvestointien, aktiivisten työmarkkinatoimien ja sosiaalista osallistumista edistävin toimin sellaisen talouden kehittämistä, joka perustuu kestävästi kilpailukykyiseen osaamiseen.

- Yleiseurooppalaisten verkkojen ja eurooppalaisten suurhankkeiden kehittäminen

Investoinnit eurooppalaisiin verkkoihin ovat ensisijaisessa asemassa yhteyksien parantamiseksi ja niiden tukosten vähentämiseksi, joiden kustannukset saattavat eräiden arvioiden mukaan nousta jopa kahteen prosenttiin EU:n BKT:stä. Yritykset ovat maininneet yhteydet ratkaisevana kriteerinä sijoittautumispäätöksille. Yleiseurooppalaisiin verkkoihin liittyvien suurhankkeiden edistäminen on myös keskeinen tekijä viime vuonna esitetyssä kasvualoitteessa, johon sisältyy kahdeksan merkittävää hanketta tutkimuksen ja kehityksen, innovoinnin ja laajakaistaverkkojen alalta.

Mainittujen hankkeiden toteuttamisen haasteena on paitsi kartoittaa parhaat hankkeet myös rahoittaa ne⁴⁶. On tutkittava uusia keinoja, kuten tariffien määrittämistä, julkis- ja yksityissektorin yhteisrahoitusta tai eurooppalaisia lainoja. Ajan myötä nämä hankkeet tulevat käyttäjien maksettaviksi.

Asiassa on tehty useita aloitteita tai niitä on tulossa:

- Yleiseurooppalaisen verkon toteuttaminen antamalla uudet suuntaviivat (päätöksen 1692/96/EY tarkistaminen kesken), ehdotus rahoitustuen myöntämistä koskeviksi uusiksi säännöiksi kaudelle 2007–2013 ja mahdollisen hallinnointiviraston perustaminen.
- Suuret teknologiahankkeet luovat niin ikään markkinoita Euroopan teollisuudelle ja teknologian vientimahdollisuuksia; yleiseurooppalaisiin verkkoihin kuuluvat ensisijaishankkeet luovat esimerkiksi yksinään 30 miljardin euron markkinat suurnopeusjunien rautatiekalustolle ja merkinantolaitteille. Näin ollen rautatiekuljetusalan vapauttamisella kilpailulle on myös vetovaikutusta.

⁴⁶ Yksistään yleiseurooppalainen kuljetusverkko maksanee 600 miljardia euroa vuoteen 2020 mennessä, ja ja summasta on varattu 230 miljardia euroa ensisijaisiin hankkeisiin, jotka neuvosto ja parlamentti ovat julistaneet Euroopan edun kannalta tärkeiksi.

- Galileo-hankkeen toteuttaminen myöntämällä vuonna 2004 toimilupa sen levittämiseksi ja hyödyntämiseksi sekä vuonna 2005 tehtävä aloite teollisuusohjelmaksi, jonka tarkoituksena on kehittää ja toteuttaa vuoteen 2015 mennessä ilmapalvonnan kokonaisvaltainen järjestelmä.
- Raskaiden kuljetusten infrastruktuurikäyttöä koskevan tariffijärjestelmän uudistaminen osana kesken olevaa eurovinjetti-direktiivin tarkistusta tuo myös kuljetussektorin kannalta suurempaa avoimuutta lupamaksujen käyttöön, mistä teollisuus käyttäjän ominaisuudessa hyötyy.

4.2.4. *Kestävän kehityksen ja kilpailukyvyn parempi yhteensovittaminen*

- Kehitysedellytysten luominen kestäväälle tuotannolle

Kestävä tuotanto on välttämätön edellytys, jotta talous ja tuotanto kasvavat saastuttamatta ympäristöä. Se vastaa käsitettä ”tuottaa enemmän pienemmin panoksin” talouden yleisellä tasolla, mutta myös eri aloilla ja yksittäisissä yrityksissä. Ekotehokkaat tuotantotavat ja keinot (sekä taloudellisissa että ekologisissa mielessä) ovat välttämättömiä haasteeseen vastaamiseksi. Kestävä tuotanto luo myös markkinat teknisten laitteiden tuottajille ja palveluntarjoajille alalla, jolla eräät yhteisön yritykset ovat johtavia maailmassa.

Komissio ehdottaa vuonna 2004 poliittista kehystä kestävä tuotannon edistämiseksi yritystasolla. Näin pyritään luomaan edellytykset, joiden avulla mahdollisimman moni yritys mieltää ympäristösaavutusten parantamisen kannattavaksi ja ottaa tämän ulottuvuuden huomioon kehityshallinnossaan ja -strategiassaan. Samoin ehdotetaan viranomaisten ja yksityissektorin kumppanuuden lujittamista kahdessa tarkoituksessa: yksityissektorin integroimiseksi paremmin tuotantoprosessia koskevien toimenpiteiden valmisteluun ja niiden kannustamiseksi panemaan toimenpiteet täytäntöön.

- ”Puhtaan” energian ja teknologian edistäminen

Puhtaan teknologian ja uusiutuvan energian uusien muotojen kehittämistä on vireytettävä. Alan perinteisessä lähestymistavassa keskitytään tutkimushankkeiden tukemiseen yhteisrahoituksella. Tässä lähestymistavassa ei oteta tarpeeksi huomioon teollisuuden todellista kysyntää, sillä se kohdistuu liikaa perustutkimukseen. Ongelman korjaamiseksi sitä on täydennettävä keinoilla, joilla edistetään paremmin julkis- ja yksityissektorin yhteistyötä luomalla yhteisiä rakenteita yhteisten hankkeiden määrittelemiseksi ja hallinnoimiseksi. Tätä lähestymistapaa käytetään ekoteknologiaa koskevassa toimintasuunnitelmassa, jota on toteutettu teknologiayhteisöissä (ks. edellä). Nykyisin on paljon tutkittavia sovelluksia, joissa Eurooppa voi osoittaa tai kehittää asiantuntemusta (tuulivoima, energiatehokkuuteen liittyvä teknologia tai korvaavat polttoaineet, kuten vety, vedenkäsittely, jätehuolto jne.).

Julkisilla hankinnoilla voi toisaalta olla erittäin tärkeä asema puhtaan teknologian kehittämisessä uusien markkinoiden tukijana.

- Työmarkkinaosapuolten välisen vuoropuhelun edistäminen myös alakohtaisissa kysymyksissä

Työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu on hyödyllinen keino työmarkkinajärjestöjen kuulemisessa ja keskusteluissa, ja sen avulla on mahdollista tasapainottaa paremmin kestävä

kehityksen taloudelliset ja sosiaaliset pilarit. Työmarkkinaosapuolet ovat sitoutuneet käsittelemään kysymyksiä, jotka koskettavat suoraan Lissabonin strategiaa.

Ne hyväksyivät vuonna 2002 toimintapuitteet elinikäiselle oppimiselle ja suuntaviivat, joiden avulla ennakoitaan ja hallitaan yrityssaneerauksista johtuvia väistämättömiä muutoksia.

Työmarkkinaosapuolten monialaisia vuoropuhelualoitteita voidaan myös täydentää työmarkkinaosapuolten alakohtaisella vuoropuhelulla, jolla voidaan vaikuttaa työpaikkojen syntymiseen ja teollisuuden muutosprosessiin.

Euroopan talouden muutosten seurantaan voi antaa panoksensa myös Euroopan muutoksenseurantakeskus (EMCC), joka on erikoistunut muutoksen ennakointia ja hallintaa koskevien toimintatapojen, tiedon ja ajatusten vaihtoon.

4.2.5. Yhteisön yritysten kansainvälisen kehityksen edistäminen

- Euroopan unionin ulkopuolisille markkinoille pääsyn edistäminen

Kilpailukykyisen eurooppalaisen teollisuuden on voitava päästä kolmansien maiden markkinoille samoin ehdoin kuin kilpailijansa. Unionin on siis jatkossakin valvottava, että kolmansien maiden markkinoiden avautumiskehitys on tehokasta, esimerkiksi EU:n kumppanien WTO:n piirissä antamien sitoumusten mukaisesti.

Yhteisö ottaa käyttöön markkinoillepääsystrategian, jonka tarkoituksena on poistaa esteitä, jotka haittaavat Euroopan hyödykkeiden ja palvelujen vientiä kolmansiin maihin. Erityistä valppautta vaaditaan niiden nousevien maiden suhteen, joiden on Euroopan unionin markkinoilla menestymisensä vastapainona noudatettava hyväksymiään menettelytapoja.

Vaikka aiemmin monenvälisin neuvottelukierroksin on pystytty vähentämään huomattavasti markkinoille pääsulle asetettuja esteitä, ne ovat kuitenkin johtaneet erittäin heterogeenisiin tariffirakenteisiin, joissa on esimerkiksi huomattavia eroja tariffihuipuissa, tullien progressiivisuudessa, konsolidointiprosenteissa sekä konsolidoitujen ja sovellettujen määrien välillä. Markkinoille pääsyä koskevien monenvälisten neuvottelujen päämerkitys on vähentää yhdenmukaisemmalla tavalla WTO:n jäsenten soveltamien tullien nykytasoa ja tasoittaa tariffihuippuja.

Eurooppalaisten viejien markkinoillepääsyehtojes parantaminen voidaan saavuttaa myös ottamalla WTO:hon uusia jäseniä ja tarvittaessa solmimalla kahdenvälisiä kauppasopimuksia (neuvotteluja käydään myös Persianlahden arabimaiden yhteistyöneuvoston (GCC) ja Mercosurin kanssa).

Tariffiesteiden asteittainen vähentäminen ainakin kehittyneissä maissa tarkoittaa sitä, että muihin kuin tariffiesteisiin on kiinnitettävä enemmän huomiota, koska niiden moninkertaistuminen voi tehdä tariffimyönnytysten merkityksen tyhjäksi. Sääntely-yhteistyön vahvistaminen tiettyjen kolmansien maiden kanssa, jotka muodostavat EU:lle tärkeät markkinat (Yhdysvallat, Latinalainen Amerikka, Kiina, Japani, Kanada jne.) täydentää monenvälisiä toimia ja voi korjata kahdenvälisten kauppasopimusten puuttumista.

Esteiden purkamisessa eurooppalaisten standardointielinten (CEN/CENELEC/ETSI) ja kansainvälisten standardointielinten (ISO/IEC/ITU) yhteistyöllä edistetään kansainvälisten standardien laatimista, jotka ovat omiaan pehmentämään eri markkinoille pääsyä edellyttäen, että myös EU:n kauppakumppanit käyttävät niitä. Yhteisön on puhuttava yhdellä äänellä

kansainvälisissä kuljetusalan järjestöissä (IMO, ICAO, OTIF), jotta taataan oikeudenmukaiset markkinat ajoneuvojen ja kaluston käyttäjille ja valmistajille. Ongelmia on erityisesti laivanrakennusallalla.

Dohan asialistaa koskevissa kehitysneuvotteluissa EU puhuu sen puolesta, että muiden kuin tariffiasteiden aiheuttamien kustannusten ja oikeutettujen etujen (kansanterveys, ympäristönsuojelu, verovalvonta, jne.) välillä on oltava oikeampi suhde. Tullihelpotuksiin tähtäävät toimenpiteet (tullimuodollisuuksien ja -valvonnan yksinkertaistaminen toimijoiden ja etenkin pk-yritysten kannalta suhteettomien hallintorasitteiden vähentämiseksi) vaikuttavat myös osaltaan markkinoiden avautumiseen. Nykyaikaisen tekniikan, kuten tietotekniikan, käyttö auttaa myös saavuttamaan yksinkertaistetun ja paperittoman ympäristön yrityksille ja tullille sekä muille kansainvälistä kauppaa valvoville viranomaisille. Yritysten ja kuljettajien luotettavuusvarmennuksen kehittäminen yhdessä tärkeimpien kauppakumppanien kanssa auttaa myös osaltaan keventämään kauppavaihdon turvatarkastuksia.

Immateriaalioikeuksien riittävä suojaaminen on välttämätöntä. Yhteisö seuraa siis tiiviisti immateriaalioikeuksien käsittelyä sekä kansainvälisellä tasolla teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS) piirissä ja asiaankuuluvissa kansainvälisissä yleissopimuksissa että kotimaan tasolla laittoman valmistuksen ja väärennösten torjumiseksi.

- Kansainvälisten kauppasääntöjen noudattamisen varmistaminen (polkumyynti, tuet, suojautuminen)

Edellisessä osassa mainittujen toimien lisäksi yhteisön kauppapolitiikalla pyritään myös ennakoimaan uusien esteiden pystyttämistä eurooppalaisten viejien haitaksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että on seurattava valppaasti kauppakumppanien kaupallisten suojakeinojen (polkumyynti, tuet, suojautuminen) käyttöä, jotta vältetään mainittujen toimenpiteiden laiton käyttöönotto.

Vastaavasti EU käyttää omia kaupallisia suojakeinoja varmistaakseen, että tuonti kolmansista maista noudattaa kansainvälisiä sääntöjä. Niillä ei ole suoraa vaikutusta yritysten kilpailukykyyn, mutta niillä on välillinen vipuvaikutus, ja ne luovat vakaan ja ennakoitavan investointi-ilmaston. Tämä myönteinen vaikutus ulotetaan uusiin jäsenvaltioihin laajentumisen jälkeen.

- Yhtenäismarkkinoiden sääntöjen ja EU:n standardien ulottaminen naapurimaihin

Unionin on kehitettävä pyrkimyksiään ulottaa sisämarkkinamalli ja sen toimintamenetelmät naapurimaihin samoihin sääntöihin perustuvan kilpailun varmistamiseksi. Tämä laajentaminen kohdistuu ehdokasmaihin (Romania, Bulgaria, Turkki) ja Länsi-Balkanin maihin, jotka ovat halukkaita liittymään unioniin. Uudessa naapuruuspolitiikassa⁴⁷ Välimeren alueen ja Itä-Euroopan maille esitetään lainsäädännön lähentämistä, etenkin teollisuustuotteiden alalla.

EU:n ja Välimeren alueen maiden kauppaministerit ovat jo hyväksyneet teollisuustuotteiden vapaata liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman. Se perustuu eurooppalaisen lainsäädännön ja standardien omaksumiseen Välimeren alueen kumppanimaissa kahden

⁴⁷ Komission tiedonanto, Laajempi Eurooppa ja naapuruus: uusi kehys suhteille EU:n itäisiin ja eteläisiin naapureihin – KOM(2003) 104 lopullinen, 11. maaliskuuta 2003.

alueen kauppavaihdon edistämiseksi. Yksi osa toimintaa on tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointia ja hyväksymistä koskevien sopimusten solmiminen, jolloin tuotteet voidaan vastavuoroisesti saattaa vapaasti markkinoille. Vastaavia sopimusneuvotteluja ehdotetaan Itä-Euroopan maille, joilla on kumppanin asema eurooppalaisessa naapuruuspolitiikassa, kuten Ukrainalle ja Moldavialle.

- Ympäristöpolitiikan kansainvälisen ulottuvuuden kehittäminen

Ympäristöasioissa unionilla on tärkeä asema kansainvälisissä keskusteluissa. Kansainvälisistä sitoumuksista voi aiheutua kustannuksia yhteisön yrityksille, varsinkin jos EU:n pääkilpailijamaiden yrityksiin ei sovelleta samoja sitoumuksia tai ne eivät niitä noudata. Tämä saattaa olla erityisen huolestuttavaa niiden yritysten kannalta, jotka ovat sijoittautuneet ripeään teollistumisen maihin (kuten Kiinaan, Intiaan, Brasiliaan tai Argentiinaan) puhumattakaan Yhdysvaltojen vastahakoisuudesta suostua mainittuihin sitoumuksiin. Komissio aikoo määritellä periaatteet, joilla varmistetaan oikea tasapaino kestävä kehityksen kolmen pilarin välillä neuvoteltaessa monenvälisistä ympäristösopimuksista. Kilpailukykyä tai kustannustehokkuussuhdetta koskevat näkökohdat saadaan näin täysin liitetyiksi komissiolle annettaviin neuvotteluvaltuuksiin, ja varmistetaan unionin kansainvälisten sitoumusten ja sen sisäisen lainsäädännön yhteensopivuus.

*

Yhteisön politiikan yksityiskohtaisen tarkastelun avulla on pystytty havaitsemaan useita toisiaan täydentäviä seikkoja. Nämä panokset huomioon ottaen komissio ehdottaa tietojen syventämistä erityistiedonannoilla, joissa analysoidaan yhteisön eri politiikan alojen vaikutusta Euroopan teollisuuden kilpailukykyyn ja keinoja vaikutuksen parantamiseksi.

4.3. Alakohtaisesti jäsennellyn teollisuuspolitiikan soveltaminen

Teollisuuspolitiikkaa koskevassa vuoden 2002 tiedonannossa korostettiin tarvetta ottaa huomioon alojen ominais- ja erityispiirteet horisontaalisia toimenpiteitä täytäntöönpanessa. Puite-edellytykset vaihtelevat osittain alalta toiselle, joten tarvitaan erilaisia ratkaisuja.

Eräillä aloilla sääntely-ympäristö on ratkaiseva innovoinnin mahdollistamiseksi, kuten lääkealalla, tai kestäväan kehitykseen liittyvistä syistä, kuten auto- tai kemiansektorilla. Toisilla aloilla, kuten tekstiili- tai laivanrakennussektorilla, kansainvälinen ulottuvuus on taas määräävä, mihin voi olla syynä uusien maiden joskus epälojaali kilpailu tai kolmansien maiden suojatuille markkinoille pääsyä koskevat vaikeudet. Puolustussektorin kaltaisilla aloilla todellisten sisämarkkinoiden puuttuminen muodostuu pääongelmaksi. Nämä esimerkit kuvastavat teollisuuden monimuotoisuutta ja tarvetta vastata monimuotoisuuteen varmistamalla politiikan alojen mahdollisimman hyvä vuorovaikutus.

Komission alakohtaisten toimien kehittäminen ei tarkoita paluuta menneeseen interventiopolitiikkaan, vaan se perustuu päinvastoin ensisijassa horisontaalisten toimien mukauttamiseen alakohtaisesti yksilöityihin erityistarpeisiin edellä kuvatun metodologian pohjalta. Sitä voidaan kehittää tulevana vuosina tehtävällä työllä teollisten muutosten havaitsemiseksi ja ennakoimiseksi kaikin mahdollisin toimenpitein ja niiden myötäilemiseksi tiiviissä yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Aloitettun työn jatkaminen

G10-ryhmän työ on johtanut useisiin lääkealan kilpailukykyä koskeviin suosituksiin: on määriteltävä joukko tulosindikaattoreita vertailua ja mittaamista varten, parannettava sääntelyä ja innovatiivisten lääkkeiden saantia, edistettävä innovointia ja parannettava tieteellistä perustaa. Tarkoituksena on löytää tasapaino terveystieteiden ja innovoinnin vaatiman kannustuksen välillä. Lääkealoilla jo aloitettuja toimia jatketaan G10-ryhmän työn pohjalta. Leadership 2015 -ryhmä on myös asettanut useita tavoitteita meriteollisuuden alalla: on vahvistettava tutkimusta ja kehitystä sekä innovointia, laadittava reilun pelin sääntökehys koko maailman tasolla (*level playing field*), kehitettävä rahoitus- ja takausjärjestelmiä, varmistettava immateriaalioikeuksien suoja ja parannettava ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta. Mainittujen tavoitteiden täytäntöönpanoa seurataan erityisen tarkasti. Kummassakin tapauksessa on noudatettava suuntaviivoja, joita komissio ehdotti ja joille neuvosto antoi tukensa korkean tason ryhmien suosituksesta.

Komissio jatkaa myös työtään niiden suuntaviivojen pohjalta, joista päätettiin biotieteitä ja -teknologiaa koskevan strategian puitteissa.

Tekstiili- ja vaatetusalan osalta vuoden 2003 tiedonannossa yksilöitiin selkeästi alan avainpanokset – innovointi, tutkimus ja kehitys, koulutus ja teollisuuspoliittinen yhteistyö Kiinan kanssa. Komission perustama korkean tason alakohtainen ryhmä jatkaa analysointia ja laatii suosituksia eurooppalaisesta ja kansallisesta politiikasta vastaaville alalle olennaisissa kysymyksissä. Komissio laatii prosessista raportin heinäkuussa 2004. Yrityspalvelujen alalle perustettiin eurooppalainen foorumi. Sen on määrä syventää teollisuuden ja yrityspalvelujen välisen vuorovaikutuksen analysointia niiden suuntausten havaitsemiseksi, jotka tekevät palveluista teollisuudelle kasvavan lisäarvon lähteen.

Seuraavat aloitteet

Komissio huolehtii ensinnäkin tärkeimpien teollisuudenalojen kilpailukykytilanteen ja muutosprosessin kehityksen seurannasta. Näin pystytään havaitsemaan alan tilanteen äkillinen kiristyminen ja vastaamaan siihen nopeasti.

Komissio tutkii myös vuosittain joidenkin alojen kilpailukykyä ja tekee tarvittaessa tutkimukseen perustuvia aloitteita. Valitessaan tutkittavia aloja komissio pyrkii vastaamaan alojen kohtaamien kilpailuhaasteiden monimuotoisuuteen: sääntelytekijät, kansainvälisyys, innovaatioulottuvuuden merkitys, teknologia- ja muut näkökohdat tai sisämarkkinoiden vajavuus.

Esimerkiksi vuosiksi 2004–2005 on suunnitteilla seuraavat aloitteet:

- Tehdään aloite konepajateollisuuden alalta, jolla on ratkaiseva merkitys koko taloudelle tuotantohyödykkeiden toimittajana kaikille teollisuuden aloille.
- Ekoteollisuusalaa analysoidaan mahdollisia toimenpiteitä varten; se kattaa alan kansainvälisen kilpailukykyyn, kasvupotentiaalin (myös uusissa jäsenvaltioissa) ja kehityksen esteet.
- Ajoneuvosektorilla on jo ilmoitettu uuden korkean tason ryhmän perustamisesta. Tarkoitus on käsitellä eri avainaiheita: innovointi, koulutus, turvallisuus ja ympäristö. Erityishuomio kohdistetaan lainsäädännön yhteisvaikutukseen alan kilpailukykyille.

- Komissio tutkii värimetallialoja, jotka kärsivät ennen kaikkea kierrätysmateriaalin saannin vaikeudesta, sekä tietotekniikka-alaa.

5. PÄÄTELMÄ: ON TOIMITTAVA KILPAILUKYKYISEN EUROOPPALAISEN TEOLLISUUDEN PUOLESTA

Euroopan unioni on eri tasoilla ilmenevän rakennemuutosprosessin edessä:

- **Makrotaloudellisella tasolla.** Tehdasteollisuuden resurssien suuntaaminen uudelleen palveluihin jatkuu, eikä sitä pidä sekoittaa deindustrialisaatioprosessiin. Tämä kehitys ei suinkaan tarkoita valmistustoiminnan taantumista, vaan se ilmenee rakenteellisina muutoksina (kysynnän luonne, organisaatiomuutokset jne.). Tässä yhteydessä teollisuustyön tuottavuuden kasvu on edellytys Euroopan unionin vahvan teollisuusohjelman säilyttämiselle.
- **Teollisuuden tasolla.** Kansainvälinen kilpailu, oli se lähtöisin teollisuusmaista (Yhdysvallat, Japani) tai nousevista maista (Kiina, Intia), vaikuttaa siten, että on välttämätöntä jatkaa mukautumista pitkälti teknologiavaltaisten alojen suuntaan. Vain näin asemoitumalla Euroopan teollisuus voi sopeutua haasteisiin.
- **Alakohtaisesti.** Nousevien maiden osallistuminen kilpailuun pitkälti työvoimavaltaisilla aloilla merkitsee sitä, että kyseisten alojen (tekstiili, kenkä, nahka jne.) yritykset innovoivat herkeämättä ja asemoituvat vankkaa osaamista vaativaan toimintaan tai tuotteisiin. Vain tämänkaltaisella strategialla pystytään rajoittamaan deindustrialisaation riskiä aloilla, jotka ovat erityisen herkkiä tämäntyyppiselle kilpailulle.

Muutokset ovat välttämättömiä. Olisi itsensä pettämistä omaksua vastustava asenne: asemiin jähmettyminen tekee ajan myötä väistämättömästä sopeutumisesta vain kivuliaampaa. Muutokset on siis havaittava ja ennakoitava ja niitä on tarpeen mukaan myötäiltävä.

Kaikkien tässä tiedonannossa esitettyjen konkreettisten toimenpiteiden ja aloitteiden avulla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

- **Sääntelykehyksen parantamisella** pyritään rajaamaan yrityksiä rasittavia velvoitteita määrään, joka on välttämätöntä sääntelyllä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi. Siinä on saavutettava tavoiteltujen päämäärien ja teollisuuden kilpailukykyyn ylläpitämisen välinen tasapaino. Se on korvattava tai sitä on täydennettävä muilla kuin sääntelymalleilla aina kun se osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi. Sääntöjen on samalla oltava riittävän selkeitä, vakaita ja ennakoitavia välttämättömän oikeusvarmuuden takaamiseksi, koska se on olennainen osa liiketoiminnan kehittämiseksi otollista ympäristöä.
- **Yhteisön eri politiikan alojen välisen synergian parempi hyödyntäminen** auttaa parantamaan politiikan vaikutusta teollisuuden kilpailukykyyn, etenkin kahdelta näkökannalta, eli osaamistalouden kehittämisen ja laajentuneen unionin yhteenkuuluvuuden vahvistamisen kannalta. Näitä kahta tavoitetta ei voi erottaa toisistaan: ainoastaan unionin yhteenkuuluvuuden vahvistamisella varmistetaan, ettei väistämätön siirtyminen osaamistalouteen ole kehittyneimpien alueiden tai alojen yritysten etuoikeus.
- **Alakohtaisen politiikan parhaan yhdistelmän etsimisen** avulla tarkistetaan käytännössä, että Euroopan unionin teollisuuspoliittinen järjestelmä vastaa sen tavoitteita vahvistaa teollisuuden kilpailukykyä. Tarvittaessa esitetään parannusehdotuksia.

Euroopan unioni on historiansa kunnianhimoisimman laajentumisen edessä. Tämä koskee historiallisista syistä muita enemmän uusia jäsenvaltioita, koska niiden on suoriuduttava kunnialla rakennemuutosprosessista viimeisen kymmenen vuoden aikana saavuttamansa huomattavan edistyksen lisäksi. Ehdotetut tavoitteet, joiden on tarkoitus vaikuttaa kaikilla teollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavilla tasoilla, ovat erittäin aiheellisia uusissa jäsenvaltioissa: maltillisella sääntelyllä voidaan estää niiden vielä haavoittuvaa kilpailukykyä kulumasta loppuun ennenaikaisesti; osaamisen ja koheesion levittämisen painottaminen auttaa niitä kehittämään kestävästi kilpailukykyisiä etuja niiden väliaikaisten etujen ohella, jotka liittyvät alhaisiin työvoimakustannuksiin; ja alakohtainen kilpailukyky malli auttaa muotoilemaan vastauksen teollisiin muutosongelmiin, jotka esiintyvät erityisen terävinä näissä valtioissa. Laajentumisen unionin teollisuuspolitiikalle aiheuttamat haasteet voidaan siis ottaa onnistuneesti vastaan, ja sen tarjoamiin tilaisuuksiin voidaan tarttua täysimääräisesti.

Sopeutettu teollisuuspolitiikka auttaa näin tekemään laajentuneen unionin teollisuudesta, uudet jäsenvaltiot mukaan luettuina, kykenevän vaikuttamaan olennaisesti Lissabonin Eurooppa-neuvoston asettamien tavoitteiden toteutumiseen.

LIITE

Tilastotiedot

Taulukko 1: Deindustrialisaatio: teollisuustyöpaikkojen väheneminen, 1955–1998

	Huippuvuosi	Prosenttia teollisuudesta huippuvuotena	Prosenttia teollisuudesta vuonna 1988	Vähennys prosentteina huippuvuodesta vuoteen 1998
Yhdistynyt kuningaskunta	1955	47,9	26,6	44,5
Belgia	1957	47,0	26,1	44,5
Ruotsi	1965	42,8	25,7	40,0
Alankomaat	1965	41,1	22,2	46,0
SLT	1970	49,3	35,0	29,0
Tanska	1970	37,8	26,8	29,1
Italia	1971	39,7	31,9	19,6
Ranska	1973	39,5	25,2	36,2
Itävalta	1973	42,8	30,4	29,0
Irlanti	1974	32,6	28,3	13,2
Suomi	1975	36,1	27,7	23,3
Espanja	1975	38,4	30,4	20,8
Kreikka	1980	30,2	22,9	24,2
Portugali	1982	37,5	36,4	2,9
Yhdysvallat	1966	36,0	23,6	34,4
Japani	1973	37,2	32,0	14,0

Lähde: Feinstein C., *Structural Changes in the developed countries during the XX century*. Oxford Review of Economic Policy, osa 15, nro 4. 1999. OECD:n tiedot.

Taulukko 2: Työn tuottavuuden vuosikasvu*, EU ja Yhdysvallat

%	EU-15			Yhdysvallat		
	1979-90	1990-95	1995-01	1979-90	1990-95	1995-01
Talous - yhteensä	2,2	2,3	1,7	1,4	1,1	2,3
Maatalous	5,2	4,8	3,3	6,4	1,7	9,1
Kaivostoiminta ja louhinta	2,9	13,1	3,5	4,4	5,1	-0,2
Teollisuus	3,4	3,5	2,3	3,4	3,6	3,8
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	2,7	3,6	5,7	1,1	1,8	0,1
Rakennustoiminta	1,6	0,8	0,7	-0,8	0,4	-0,3
Jakelu	1,3	1,9	1	1,8	1,5	5,1
Kuljetus	2,8	3,8	2,3	3,9	2,2	2,6
Viestintä	5,2	6,2	8,9	1,4	2,4	6,9
Rahoituspalvelut	2,2	1	2,8	-0,7	1,7	5,2
Yrityspalvelut	0,7	0,7	0,3	0,1	0	
Sosiaali- ja henkilökohtaiset palvelut	-0,3	0,4	0,3	1,2	0,9	-0,4
Julkishallinto, koulutus ja terveydenhuolto	0,6	1,1	0,8	-0,4	-0,8	-0,6

Lähde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). * työn tuottavuus tuntia kohti.

Taulukko 3: Alakohtaiset tulosindikaattorit, 1979–2001

	Kasvu – lisäarvo, työllisyys ja työn tuottavuus (vuotuinen kasvuprosentti ajalla 1979-2001)			Teollisuuden osuus (% lisäarvosta, vuoden 1995 hintoina)		EU-15 kauppataase (miljardia euroa)	
	Lisäarvo (vuoden 1995 hintoina)	Työllisyys	Työn tuottavuus*	1979	2001	1989	2001
Elektronivälineet ja -putket	8,5	-0,1	8,6	0,2	1,0	–	–
Televiestintälaitteet	7,3	-1,2	8,6	0,4	1,6	–	–
Konttorikoneet	7,4	-0,6	8,0	0,3	1,2	- 16,3	- 33,5
Radio- ja televisiovastaanottimet	3,9	-2,3	6,3	0,3	0,6	- 11,9	- 17,7
Kemikaalit	3,4	-1,3	4,7	4,7	7,5	14,0	53,5
Muut instrumentit	2,5	-1,8	4,4	0,4	0,5	–	–
Perusmetallit	0,7	-3,1	3,7	2,9	2,6	- 5,1	- 15,6
Muut koneet ja laitteet, muualla luokittelemattomat	2,5	-0,7	3,2	2,4	3,2	3,5	4,6
Massa, paperi ja paperituotteet	2,0	-1,0	3,0	1,8	2,1	0,8	5,3
Lentokoneet ja avaruusalukset	2,1	-0,6	2,7	0,9	1,1	–	–
Tieteelliset kojeet	2,4	-0,2	2,6	1,1	1,4	- 1,6	0,8
Ei-metalliset mineraalituotteet	1,1	-1,3	2,3	3,6	3,4	5,4	7,6
Moottoriajoneuvot	1,6	-0,7	2,3	4,5	4,8	16,7	43,3
Puu sekä puu- ja korkituotteet	1,1	-1,0	2,1	1,7	1,6	- 4,4	- 4,8
Eristetyt johtimet	1,1	-1,0	2,1	0,3	0,3	–	–
Kumi ja muovi	2,4	0,6	1,8	2,7	3,5	2,5	4,4
Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	1,1	-0,6	1,7	7,1	6,9	2,3	7,0
Painaminen ja kustantaminen	1,6	-0,1	1,7	3,7	4,0	1,7	3,1
Konepajateollisuus	0,6	-1,1	1,7	7,7	6,7	–	–
Valmistetut metallituotteet	0,8	-0,8	1,6	6,7	6,1	5,4	6,9
Huonekalut, muut teollisuudenalat, uudelleenkierrätys	0,4	-0,7	1,1	3,2	2,7	2,0	- 6,2

* työtunteina.

Lähde: M. O'Mahony ja B. van Ark (2003); Eurostat. Mainittu asiakirjassa KOM(2003) 704 lopullinen, 21.11.2003.

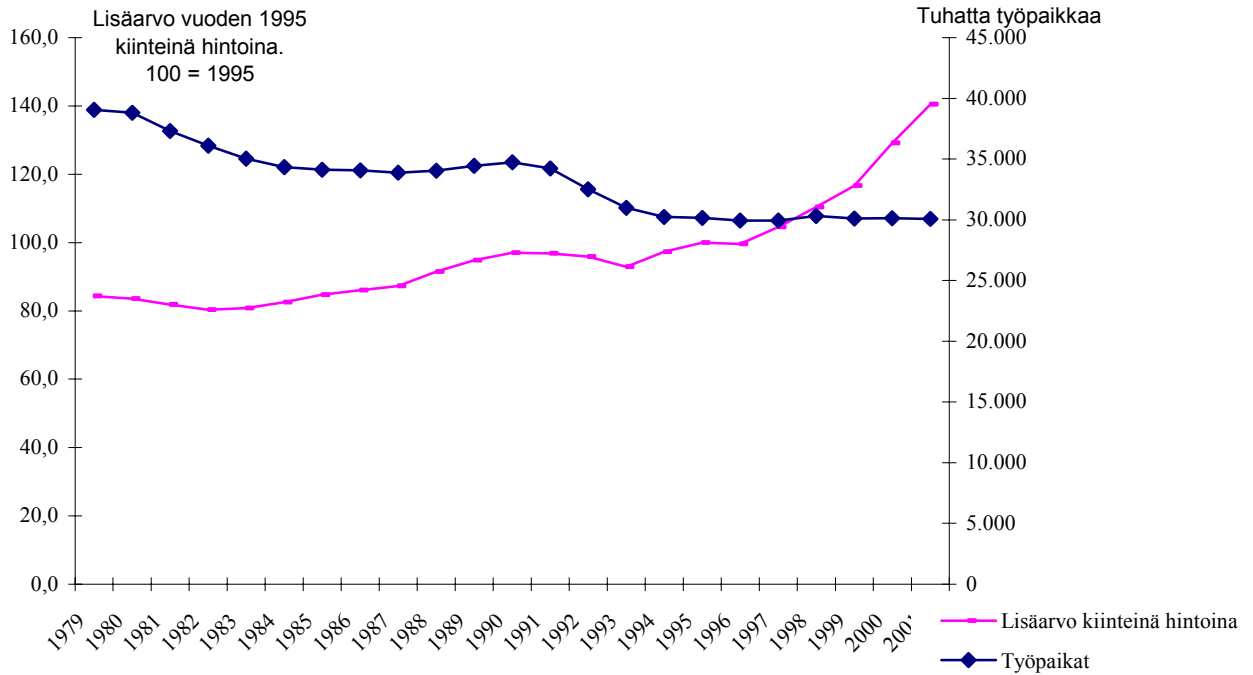
Taulukko 4: Alakohtaiset tulosindikaattorit, 1979–2001

	Kasvu – lisäarvo, työllisyys ja työn tuottavuus (vuotuinen kasvuprosentti ajalla 1979-2001)			Teollisuuden osuus (% lisäarvosta, vuoden 1995 hintoina)		EU 15 kauppataase (miljardia euroa)	
	Lisäarvo (vuoden 1995 hintoina)	Työllisyys	Työn tuottavuus*	1979	2001	1989	2001
Vaatetus	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-9,1	-29,1
Laivanrakennus	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	–	–
Tekstiilit	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	-0,2	-0,8
Nahka ja jalkineet	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	-3
Kivennäisöljyjen jalostus, koksi ja ydinpolttoaine	-3,6	-2	-1,7	2,8	0,9	-7,5	-6,7

* työtunteina.

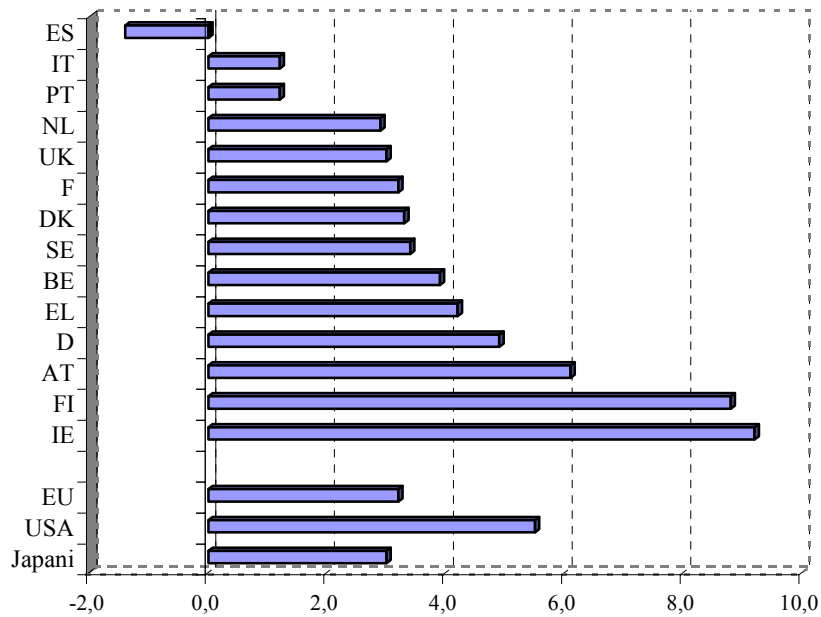
Lähde: M. O'Mahony ja B. van Ark (2003); Eurostat. Mainittu asiakirjassa KOM(2003) 704 lopullinen, 21.11.2003.

Graafinen esitys 5: Työpaikkojen ja lisäarvon kehitys kiinteinä hintoina EU:n teollisuudessa



Lähde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Taulukko 6: Teollisuustyön tuottavuuden vuosikasvu* 1996-2000



*työntekijää kohti

Lähde: Kilpailukykyraportti 2001.

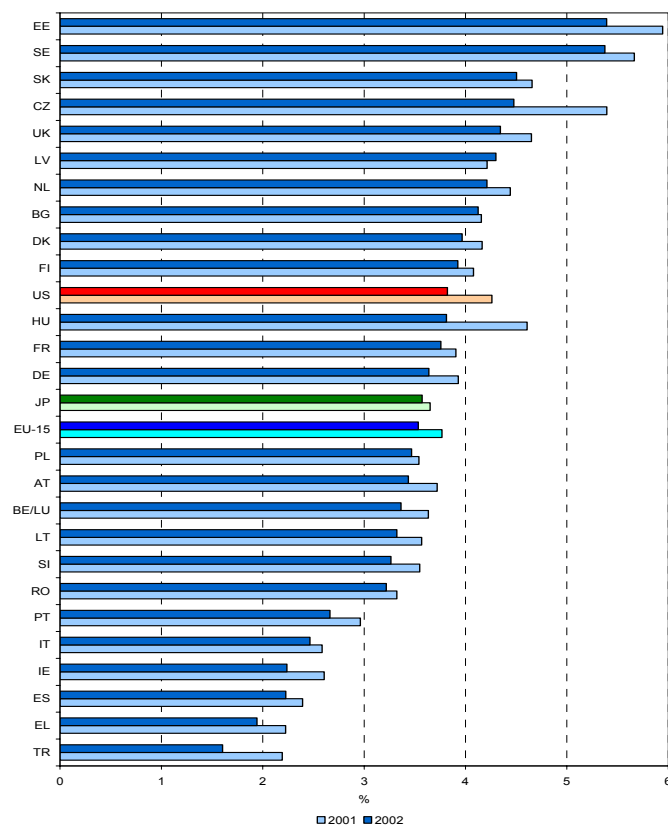
Taulukko 7: Työn tuottavuuden vuosikasvu* luokittelun mukaan

	1979-1990		1990-1995		1995-2001	
	EU	USA	EU	USA	EU	USA
TALOUS YHTEENSÄ	2,2	1,3	2,3	1,1	1,7	2,2
Tietotekniikkaluokitus						
Tietotekniikan tuottajat	7,2	8,7	5,9	8,1	7,5	10
Teollisuus	12,5	16,6	8,4	16,1	11,9	23,7
Palvelut	4,4	2,4	4,8	2,4	5,9	1,8
Tietotekniikan käyttäjät	2,2	1,2	2	1,2	1,9	4,7
Teollisuus	2,4	0,5	2,4	-0,6	1,8	0,4
Palvelut	2,1	1,4	1,8	1,6	1,8	5,3
Muu kuin tietotekniikka	1,8	0,5	2,1	0,3	1	-0,2
Teollisuus	3	2,1	3,6	2,7	1,6	0,3
Palvelut	0,6	-0,2	1,2	-0,5	0,5	-0,3
Muut	3,4	2	3,2	1,2	2,1	0,7
Ammattitaitoluokitus						
Korkea ammattitaito	1,8	1,5	1,7	1,5	1,6	2,5
Keskitasoa korkeampi ammattitaito	2,2	-0,4	2,3	-0,6	2,7	1
Keskitasoa alempi ammattitaito	1,9	1,3	2	1,2	1,3	3
Alhainen ammattitaito	2,5	1,4	2,7	1,8	1,1	0,6

* työtunteina

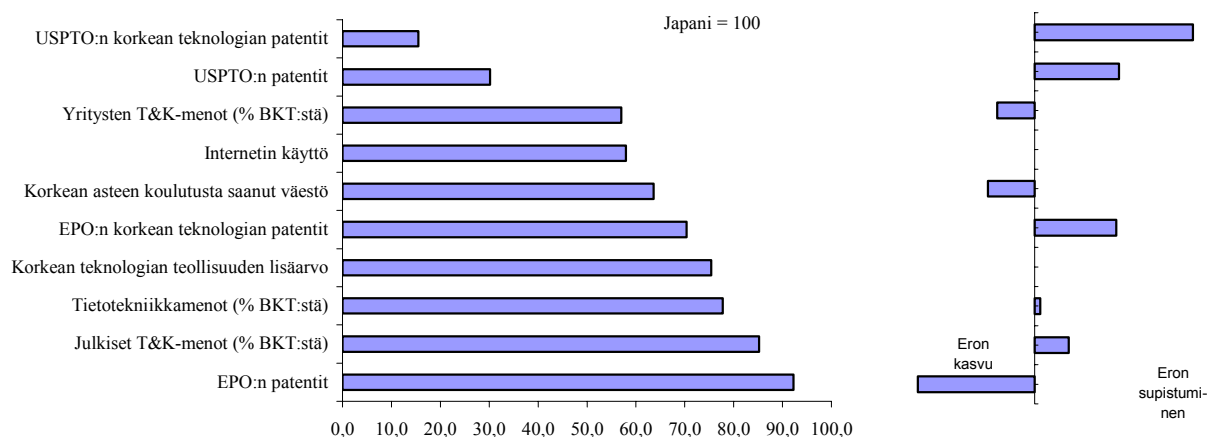
Lähde: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). Luokituksen osalta ks. luku 2.

Taulukko 8 a: Tietotekniikan menot prosentteina BKT:stä



Lähde: Yritystoiminnan tulostaulu. SEK(2003) 1278, 4.11.2003.

Graafinen esitys 8 b: EU:n ja Japanin vertailu tietyillä tulosindikaattoreilla



Lähde: Innovaatiotulostaulu 2003. Tekninen asiakirja nro 2. Kansallisten saavutusten analysointi. 2003, Jakso: 1997-2001

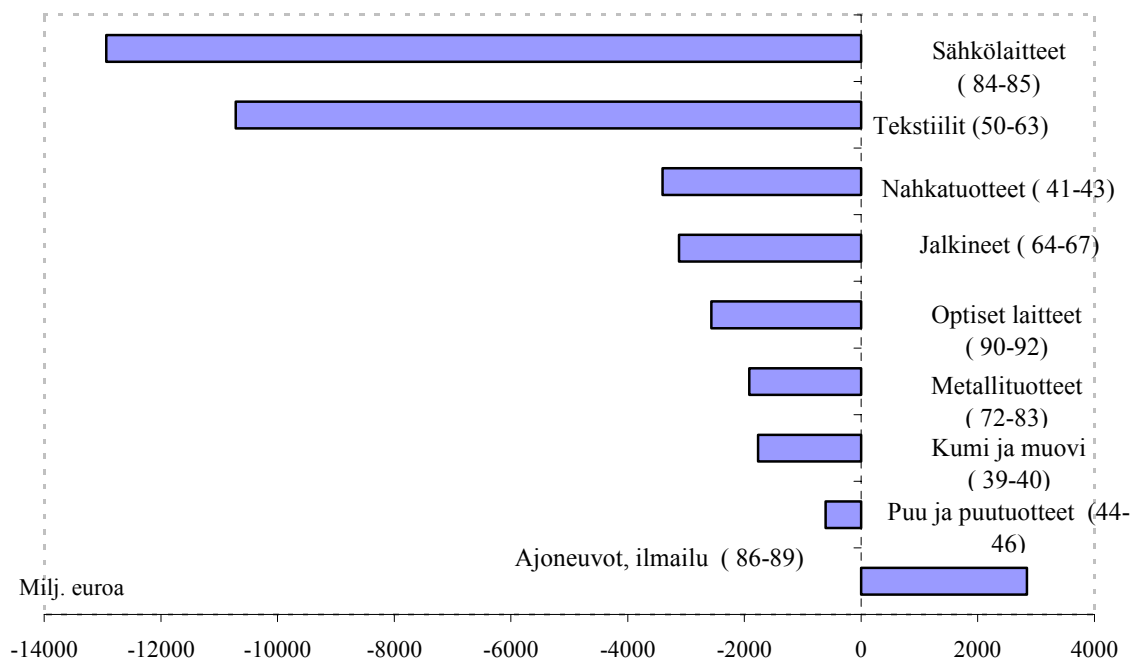
Taulukko 9: Kustannuskilpailukyvyn kehitys

Työn yksikkökustannukset (EU:n teollisuudenalat, USA = 100).

	1979-81	1994-96	1999-01
Ei-metalliset mineraalituotteet	60,5	70,9	53,4
Tieteelliset kojeet	81,5	90	64,6
Painaminen ja kustantaminen	140,7	93,4	65,2
Nahka ja jalkineet	82,3	98,6	68,2
Konepajateollisuus	123,1	110,3	69,3
Massa, paperi ja paperituotteet	109,4	99,5	70,2
Valmistetut metallituotteet	64,2	89,9	72
Kumi ja muovi	55,1	79,3	72,4
Muut koneet ja laitteet, muualla luokittelemattomat	113,1	129,8	74,4
Puu ja puutuotteet	116,5	116,3	77,6
Elintarvikkeet, juomat ja tupakka	116,8	124,5	78,9
Tekstiilit	82,7	106,2	79,4
Eristetyt johtimet	73,2	94,7	81
Huonekalut, muut teollisuudenalat, uudelleenkierrätys	80,9	101	82,2
Perusmetallit	108	98,2	83,2
Radio- ja televisiovastaanottimet	189,5	129	88,6
Laivanrakennus	117,1	119,1	90,1
Kemikaalit	162,7	144,5	93,5
Konttorikoneet	82,5	138,2	105,4
Lentokoneet ja avaruusaluukset	165,4	137,2	117,2
Rautatie- ja muu kuljetuskalusto	95,8	130	123,2
Vaatetus	128,8	151,4	124,6
Puolijohteet	167,8	245,8	132,1
Muut instrumentit	135	144,1	135,7
Televiestintälaitteet	184,3	211,9	142,1
Moottoriajoneuvot	220,1	203,5	181,1
Teollisuus yhteensä	92,5	113,1	94,4

Lähde: M. O'Mahony ja B. van Ark (2003).

Graafinen esitys 10: Kauppatase – EU/Kiina, 2002, Pääkohdat



Lähde: Eurostat, Comext.